

TOIMETUSE LIHKED: Põhja-Ameerika Ohendriikide: S. Juhl; Austraalia: A. Sinka, A. Kimmel; Inglismaa: V. Pärtel; Kanada: E. Tiveli, V. Rändel; Ameerika: H. Varti; Rootsi: P. Kangro, J. Adla; Saksaama: A. Joonson, I. Peterson, A. Schmidt.

Ajalohpe
EESTI SOJAMEES
1917. aasta traditsioonide kandja

Peatoimetaja: A. Joonson
Tegavtoimetaja: I. Peterson
Makandusjuht: A. Schmidt
Pangakonto: Volksbank Heidelberg, konto nr. 4249.00
Toimetus ja tallus: 9000 Heidelberg 1, Postfach 10 5898

Nr. 2 (309/310)
Märts/Aprill 1978
27. aastakäik

Uus Eesti „põhiseadus“

18. märtsil avaldati kõikides eesti parteiühendustes „Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi konstitutsiooni“ (põhiseaduse) projekt. Sellel on 19 peatükki kümnes eripealkirjaga lõikes. Projekt haarab ligemale neli suureformaadilise lehe kõlge ja on igati ülemalulaks kommunistlikele korrale ja praamisil õeldakse, et selle „kuulub välja rahvas“ ja et Eesti NSV oleval „üldsotsialistlik üldrahvalik riik, kes väljendab vabariigi töölise, talupoegade ja harilaste, kõigi rahvaste ja rahvusühmade töötajate tahet ja huve“. Kogu „võim“ on Eesti NSV-s kuuluvat rahvale... Samas aga öeldakse, et „Nõukogude ühiselkonnas toimub üht, tema poliitilise süsteemi, riiklike ja ühiskondlike organisatsioonide tuumik on Nõukogude Liidu (lo: venel) Kommunistlik Partei. Alpool avaldame mõningaid paragrafe sõna-sõnalt ja aselame nendele klambrite vahele omapoolse kommentaari.

§ 13: Eesti NSV kodanike isikliku omaduse aluse moodustavad töised tulud. Isiklikus omaduses võivad olla majatarbed, isikliku tarbimise ja säästusid...

Kodanike kasutuses võivad olla maad, tükid, mis seadusega kehtestatud korras antakse abimajapidamiseks (sealjuures linnade ja loomade pidamiseks), alanduseks ning individuaalelamuuehituseks... Riik ja kolhoosis osutavad kaasabi kodanikele abimajapidamisel... Kodanike isiklikus omaduses olevat vara ei tohi tarvitada mittetöiste tulude saamiseks...

(Selle paragraafi peitakse kaitseid rahva tootluste taset, sest nagu siinane ajalugu on näidanud, oleks N. Liidu rahvas ilma kolhooside isiklike maajätketega ammu juba nälg surnud, sest kolhoosis üheltalinnatuleks pole rentaalid ja teenivad vaid „sotsiaalistliku printsiipi“. On huvitat, et sooviohis töötajale ei anta isiklikku maalipõest harimiseks.)

§ 16: Eesti NSV majandus on koostisosa NSV Liidu (lo: Venemaa) rahvamajanduskompleksi.

(Ja selle „rahvamajanduskompleksi“ määravad kindlaks kõrged vene parteimehed Moskvas.)

§ 19: Riik soodustab ühiskonna sotsiaalse homogeensuse tegumist: klassierinevustest, linn ja maa, vaimse ja kehalise töö vahelise oluiste erinevuste kadumist ning kõigi NSV Liidu rahvaste ja rahvusühmade igakülgset arengemist ja üksteisega lähendamist. (Sellest tuleb nii aru saada, et riik paiskab inimesi kuhu vaja ja lause viimane osa on venemaise eadumise „rahvaste lähendamise“ sildi all).

§ 21: Vastavalt N. Liidus kehtestatud ühtsele kodakondsusele on iga Eesti NSV kodanik ühtlasi NSV Liidu kodanik... Teiste liiduvabariikide kodanikel on Eesti NSV territooriumil samasugused õigused kui Eesti NSV kodanikel.

§ 34: ... kõigi N. Liidu rahvaste rahvaste ja rahvusühmade igakülgset arengemist ja üksteisega lähendamist poliitika, kodanike kasvatamine nõukogude patriotsim ja sotsialistliku internatsionalismi vaimus ning võimalus kasutada emakeelt ja teiste NSV Liidu rahvaste keeli.

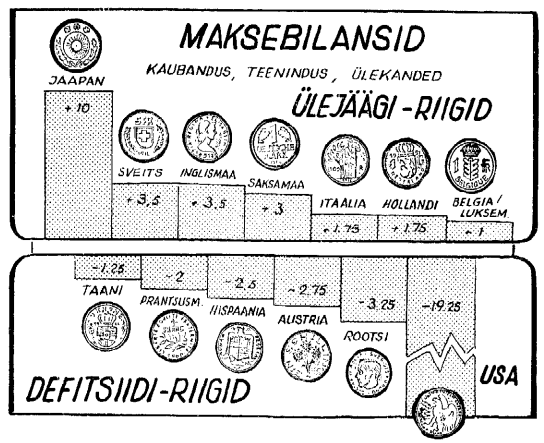
(Need paragraafid avavad ukseid ja aknad vene keele tarvitamisele, seda muudugi ko ametasutustes, kohtutes ja valitustes, kuna kolmandik kõrgemaid ametnike nagunii eesti keelt ei valda).

§ 48: Vastavalt rahva huvidele ning sotsialistliku korra kindlustamise ja arendamise eesmärgil on Eesti NSV kodanikele garanteeritud sõna- ja trükivabadus, koosolekute, mitingute, tänavarõõrikäike ja demonstratsioonide vabadus.

§ 52: Eesti NSV kodanikele garanteeritakse isikupuutumatust.

§ 54: Kodanike isiklik elu ning kirjalikkuse, telefonikõnede ja teletekstifoonumite saladus on kaitstud seadusega.

(Paragrafid 49, 52 ja 54 on ebausutavad sõnakõltsud, milledes keegi ei usu ega saa uskuda. Parteidirektiivid, mis seisavad kõrgemal kõikest kirjutatud seadustest, plüustavad need – välismaalilise õigustil demonstreerimiseks mõeldud paragraafid pörmaks Nagu Soome, USA ja Saksaama teenimised uurimised silani kindlaks teinud on vähemalt 70 kõikest sealtpoolt tulnud või sinna läinud ümbriket avatud, fotokopeeritud ja tseenteeritud. Või kavatseb Moskva likvideerida sadades koosveta süüasutustuse ja telefonikõnede pealtkuulajate kaadri Eestis? Lisaks teame, mis on saanud inimestest, kes Moskvas on püüdnud demonstreerida. Et trükivabadus on garanteeritud, seda tuleb uskuda, kuid ainult partei poolt tseenteeritud ajalehtedele!)

MIKS LANGE DOLLARIKURSS UHA ENAM „TAPEEDIVARTUSELE“? USA (ja ka Kanada) dollari kurs langeb üha ja lõppu pole veel ette näha. Kui see aastale eest maksis rohkem kui 4 saksat marka, siis on ostukurs nüüd alla kaht marka. Kanada oma veel hulga madalamal.

Peamiseks põhjuseks on Ameerika ikka-ikku suurenev auk maksebilansis, mis tekkinud peamiselt tohutust üllimportidest. Et neid tasuda, tõuseb välismaades seismajad dollari hinnaks. Mojandusliku koostööorgi ekspordit hindavad 1978. a. USA maksebilansi puudujääki 20-le miljardile dollarile. Ameerika sisseul pole see – esialgu – veel tavalut, kuid hakkab ennast ka tarbijatele järk-järgult funda andma, sest väliskaubad kallinevad sealsetel turgetel ja välisreisid muutuvad aeg-ajalt võimatuks. Väga raskesti olukorda on sahtunud USA sõjaväelased ja nende perekonnad, kes saavad juba – näiteks Saksaamaal – oma kohalikele toidutavadele toidupakke kingituseks, et „moraalselt tasuda omaaegselt CARE-pakke“, kui sakslased nälgisid.

Ka paljud teised riigid peavad aastal 1978 arvutama väliskaubanduslike defitsiitide maksebilanssidega, kuid mitte sel määral, kui USA-s. Näiteks: Rootsi, Austria, Hispaania, Prantsusmaa ja Taani. Kaks riiki, kes aastaid kaubitsesid defitsiidiga, lõpetavad 1978. a. bilanssi ülejääkidega: Inglismaa ja Itaalia. Nendel riikidel oli esmakordselt 1977. a. pisike ülejääk, mis nüüd täiusel.

Muudatuse kõrge plus-seisus on Jaapani kaubanduse ülejääk ja arvutatult tervenisti 10 miljardit dollarit. Ka saksa Liiduvabariik jõuab kõigile tagasilöökiidele vaatamata tõhussa ülejäägini, kuni 3 miljardit dollarit. Eestime, aastatega võrreldes on saksa pluss-bilanss tugevasti langeva tendentsiga.

Euroopa eestlaste laulupidu

Euroopa eestlaste II laulupidu toimus Saksaamaal, Münsteris, Vestfaalia liiduriigis 10. juunil: päev varem on sõduriteõhtu ja päev hiljem kontsert-jumalateenistus. Laulupoe patrooniks on Saksa Liidupäeva liige Olaf v. Wrangel, kes pärinud Eestist ja saanud isiklikult kohale eestlaste suurriistat tervitama.

Kolme plüüpeava kava on järgmine: ● SÖUDRITEÕHTU on 9. juunil kell 20 Münsterland-hallis. Esinevad solistid Eva Tamulainen, Linda Michel ja Edgar Pent. Sõjaväestastul on laulupoe mitmeid soodustusi, muuhulgas tasuta õhtusöök sõduriteõhtul, mida finantseerib sõprade grupp Kanadast, eesotsas Kalju Jõgi'ga. Peost osavõtt on võimaldatud ka nendele, kes pole sõjaveteranid.

● LAULUPIDU lauljate defilee toimus 10. juunil kell 15. Münsterland-hallis, millele järgnes laulukooride kontsert. Kell 20 on samas rahvatantsijate esinemine ja 21 rahvapidu.

● KONTSERT-JUMALATEENISTUS on 11. juunil kell 10 ülikooli kirikus, kus julustab peispikoor K. Veem. Teda asisteerivad kõik Saksaama eesti vaimulikul jumalateenistuses läbivõimised. Solistidena esinevad prof. Naan Põld (tenor) ja prof. Carl-Otto Märton (orel).

Laulupool esineb 14 eestlaste ja 2 küllaliskoori: Stockholmist Eesti Naiskoor (juh. T. Tuule), Göteborgi Eesti Naiskoor (juh. H. Truus), Londoni Eesti Seltsi Naiskoor, Stockholmist Eesti Meeskoor (juh. R. Rubin), Göteborgi Eesti Meeskoor (juh. E. Tarjus), Bradfordi Eesti Meeskoor „Koit“ (juh. E. Luuk), Norrköpingi Eesti EELK Segakoor (juh. J. Aro), Eskilstuna Eesti Segakoor (juh. M. Kliver), Bradfordi Eesti Segakoor (juh. E. Luuk), Leicesteri Eesti Segakoor, Belgia Eesti Segakoor „Vanemuine“ (juh. P. Otter), Pariisi Eesti Segakoor „Hell“ (juh. A. Siron), Rheinima Eesti-

Rootsis asutati ESÜR

9. aprillil toimus Stockholmis Eesti Majas „Eesti Sõjaveteranide Ühing Rootsis“ asutamiskooolek, kus võeti vastu põhikirja, valiti vastavad organid ja püstitati tegumise eesmärgid. Juba põhikirja sätid ja „võitlejate“ nime puidumine näitavates Rootsis valitseva õhkkonna „ekierija“. Olgu mainitud, et see on pärast enam kui kolmekümmend aastat kestnud asuüli esimehe vanade sõdalaste koonid, kui mitte arvastada eesti ohvitseride kogu. Põhikirja järgi ei tegele ühing ei poliitiliste ega sõjaliste küsimustega, vaid viljeleb vanu eesti traditsioone, korraldab karmadilike kokkutulekuid ja atab eesti ürituste läbiviimisi jne. Liikmeks võivad olla mõlema viimase Eesti vabadussõjaltuse veteranid.

Juhatus kujundati järgmiselt: esimees ajakirjanik-kirjanik ning sõjajärglasatja Jüri Remmelgas, abiesimees Nikolai Raudvere, laekur Gunnar Sil-laste, abilaekur Felix Salu, sekretär Joh. Äro, abisekretär Heino Halla ja ametita juhatustilise Tõnis Salum; ja ametislikumete kandidaatideks Ants Paju ja Artur Sil. Revisjonikomisjoni Heinrich Post, Mihkel Lepper ja Ants Pans; tagavajalikmeteks Evald Põdra ja Endel Rumma. Kooolekut „is kulges asjakult, juhatus dr. E. Rumma.

Noored rahvusriindel

Kui jälgida viimase 15 - 20 aasta eest ilmunud eesti ajalehede sõnumeid siis võime konstateerida, et välisorganisatsioonides, kultuurorganisatsioonides ja mitmele teiste erialaste ühingutes, seltsides ja liitudes esinevad ühikjondades nõud täiesti uued ja paiguti tundmatud nimed, kuna nende meeste-naiste nimed, kes olid kodumal juba tuntud ja kes olid paguluses tulles juba „keegi“ alnud, on tänapäeval kadunud või kadumas. Paljud on läinud maaale teedele, paljud on aastate koormuse tõttu tagasi lämbunud. Seda tõkab eriti silma Kanadas, Rootsis ja USA-s, kuna eestlaste vähemates asuülmades ja see nähe vähem silmatorkav. Vanemate inimeste nimed kohtame vaid pensionäride koonidest juhatustes, mis ka loomulik. On toimunud ja toimub paguluse kadumade vahetus: need, kes tulid paguluse lastena või sündisid paguluse algajale, on üna massiivselt üle võtnud või üle võtnud vastutuse Eesti eest võitlemisel ja eestluse säilitamisel. Muidugi ei toimunud see juhuslikult. Paljud vanemad juhtivad inimesed lämbasid liiki nooremad ja noori ja andsid jupp-haaval neile üle vastutuse. Muidugi on siin-seal toimunud ka „põlvkondade vahetus“.

Võime üheda ölla, et mail on nooremad ja noori, kes tunnevad kutsumust Eesti eest võitlemisel ja eestluse säilitamisel. Pärast 33-aastast pagulust oleks üle seaduse juures rohkem, kui loomulik, et pensionistast väljaajad-nuil on maksimaalselt veel kolmandik osatähtsust, noli, kes tulid paguluse noorte meeste-naistena teine kolmandik ja teine kolmandik on paguluses andik ja tollastel noortel ja paguluses sündinuil kolmas kolmandik. Ägisi ja kohustus juhtimisel. Kõrme aasta pärast on kadunud esimene kolmandik, teine võtab üle tema kohustused ja praegused teismelised astuvad viimase grupi ülanõusse. Nii on üle seadus.

Valitseb ja valitakse arvamine, et paguluses üleskasvanud on suurel määral integreerunud pärisrahva hulka, et neil pole eestlikku mentaliteeti, et nende emakeel on puudulik või paarisoline, et neil puudub huvi oma eesistade maa eest võitlemisega jne. See on tõesti paiguti nõnda, kuid ainult paiguti. Need on kas olude ohvrid, või nad on oma vanemate üksikluse produktid, nende vanemate lapsed, kellel pole põhimõtte, et „kus hea, seal isamaa“.

Igas välisloos on kaotusi. Need – ülenimetatud – on meie välisloos kaotused ja paljud nendest tulevad suurel määral mahakirjutada. Kuid mitte kõiki: paljudel tekib vanemate selgitajate või isesisavil mõeldes eestlik kulsumus, mille peame kõigil oma abi andma!

Eesti isesisivuse 60-ese juubelaasta on ühloksi ka Noorte Aasta, mis kannatab esialgu koordineatsiooni-puuduse all üksikule eestlasele asuülmade vahel. Seda tuleb kiiresti parandada ja eesti noorte heaks ja nende edumajal sel rahvuslikule vastusele kõikevõimalik teha. Selle eest on täiustavatus olemaolevatelt eesti organisatsioonidel, mitte noortel. Passiivsetena näivad noori tuleb ergutada, neile tuleb kõikevõimalik juhtudel nii vanemate kui ka organisatsioonide liikmel (mitte üksik organisatsioonides vastustul kandvatel) teha sõna ositamas mõttes eesti propagandat, neid tuleb õpetada ja julgustada ja aegasti üha osadisel või täielikult vastutus orgide üle anda. Kui seda tõdä moosiliselt tehakse, siis antakse Noorte Aastale laiem kandepind, siu ja mõte. Siin-seal on palju juha tehtud, kuid mõningates kohtades magafakte alles. Lõpetame lulelajaga sõnadega:

„Me soovime noortele önn, „Kes edasi kannavad tuld...“

Oma asjus

Küesolev number, mis pidi ilmnema aprilli esimesel poolel, ei hiline anduudst trükikoja tõttu. Ainus masinajad, kes enam-vähem suuteline eesti keelt laduma, oli halge. Palume vabandusi!

PRIME MINISTER'S MESSAGE FOR THE ESTONIAN COMMUNITY ON ESTONIAN INDEPENDENCE DAY.

IT GIVES ME GREAT PLEASURE to send this message of good wishes and congratulations to the Estonian Community on the occasion of the Sixtieth Anniversary of the Independence of the Republic of Estonia.

The independence proclaimed by the leaders of the Estonian nation in 1918 was to be tragically short-lived. But Estonians around the world continue to cherish and preserve their history, their language and their culture against happier times. I admire your courage, I respect your pride, and I share your hopes for a brighter future.

In fact, my Government took the decision, immediately on coming to office in December 1975, to withdraw recognition of the incorporation de jure of Estonia - and the other Baltic States - into the U.S.S.R.

There are some 7,000 people in Australia of Estonian origin - either born there or with parents born there. Many have made significant contributions in the professions, public administration, industry, and the cultural and academic fields. Notable examples are Peter Lindsaar, author of "Estonians in Australia" and Sir Arvi Parbo who is MANAGING DIRECTOR of WESTERN MINING CORPORATION, A MEMBER OF THE COMMITTEE ON OVERSEAS PROFESSIONAL QUALIFICATION and Chairman of the Ethnic Broadcasting Advisory Council.

Your community has always worked hard to preserve the heritage of your homeland, and in addition, to enrich Australia. I extend to all members of the Estonian Community best wishes for continued success in all your endeavours.

Malcolm Fraser

Austraalia peaministri läkitus eesti ühiskonnale E. V. juubeli puhul

Mulle valmistab suurt rõõmu seda heasoovilise läkitust ja õnnitlust Eesti Vabariigi iseseisvuse kuuekümnenda aastapäeva puhul eesti ühiskonnale saata. Eesti rahva ühtlaid pooli 1918 väljakuulutatud iseseisvus oli traagiliselt lõhutatud. Aga üle saja aasta jätkavad eestlased oma ajaloos, keeles ja kultuuri kalliks põlvkonnast põlvkonnaks edasiandvat sätelisi tundeid. Ma imetlen teie julgust, ma austan teie uhkust ja võin osa teie lootustist helgemale tulevikule.

Tegelikult otsustas minu valitsus detsembris 1975 ametisse astumisel kohe tagasi võtta Eesti ja teiste Balti riikide de jure N. S. V. Liitu inkorporeerimise tunnustamise.

Austraalias on umbes 7000 eestilise päritoluga inimest, kes kas ise või nende vanemad on seal sündinud. Paljud on andnud silmapaistvaid panuseid kultuuri, halduse, tööstusliku, kultuurilise ja akadeemilisel aladel. Märkimisväärsed näited on Peeter Lindsaar — „Eestlased Austraalias“ autor ja Sir Arvi Parbo, kes on Lääne-Meelõõtsuse peadirektor, Ülemkoormade Kutselade Tunnustamise Komitee liige ja Eetilise Raadioasutuse Nõukogu esimees.

Teie ühiskond on alati kõvasti töötanud, et oma kodumaist pärandit säilitada ja lisaks, et Austraaliale rikastada.

Ma lähten kõigile eesti ühiskonna liikmetele parimad soovid jätkuvaks eduks kõigil teie püüdlustel.

Malcolm Fraser

(Ülaltoodu on vaba tõlge peaministri Malcolm Fraseri läkitusest eestlastele. Sellega on lõplikult õhutatud kuulujut [arvatavasti vene „dezinformatsiooni“] asutuse poolt laenuitud, et Austraalia praegune valitsus polevat tegelikult eelmise valitsuse otsust tühistanud, millega tunnustati N. Liidu ennetuslooni Baltikumis. Fraseri läkitus on trükituna: sõna „noticeable“ asemel peaks olema „noticeable.“)

Vodkajoomine tasub Vene impeeriumi sõjalise eelarve

Alkoholiistete jookide müügi kitsendamine ja viinahindade tõstmine andis N. Liidus tulemust, et töötajate sissetuleku veelgi suurem protsend andis välja joovastavatele jookidele. Nõukogude tööline annab keskmiselt (noised kaasa arvatud) kuni 15 protsenti sissetulekust - vodka. Viinane vene ametlik statistika näitab, et riiklik alkoholi-monopol teenib aastas (ostjate järgi ümberrekkendatult) 25 miljardit dollari. See summa võrdsus N. Liidu ametlikule eelarvele. Eelarvele, mis antakse välja sõjaväele ja relvasusele.

Teatavasti ei avalda nõukogudelike parteijakirjandus sõnumeid kriminaaljuhtudest, õnnetustest, kaabakustest jne. Harva tehakse erandid ja siis juba partei käsul. Ülevenemaalist tembelidat riigi suurimaks kaabakaks surmanõudlusest, veoautojuht Valentin Shimko: ta oli purjus peaga oma vengiga sõitnud bussijaama otsejärele, mis viis juba surmanud 8 Moskvas. Ta ei olnudki võidat joomud, vaid — portveini. Nagu geldud, avaldati see sõnum küs korras kõikides suuremates ajalehtedes. Ka teised juhtumid & ja Shimko leivad ülevenemaalist avaldamist.

Kuna Venemaal on Shimko-taolisi mehi massiliselt, kes oma halli igapäevast alkoholi uputavad, siis on sellega see aktsioon seotetav.

Viimase ajal ilmuvad teated „shimkodest“ ka vabrikute seinalehtedes, koolide õpilastele ja kõljal, kus paljudatuid sõna on võimalik avaldada. Vene keskvalitsus kasvatab arvata-

vasti tungida probleemi lahendamisel (kuni neuerudini). Rakendatud on muldugi ka raadio ja televisioon.

Kogu see suur ja laialtallatud shivkud-vastane aktsioon ei puuduta ei otseselt ega kaudset probleemi p h - u s i. See oleks juba süsteemi ja seega riiklike huvid vastane.

N. Liidus tegeleb 13 000 arsti ja 55 000 velskerit-haiglaabillist ainult alkohoolikutega.

Nagu teada, jõuvad venelased vodka (peamiselt pudelitest) ja suure sse-mudega ja kvantumid, milliseid üksikjoodik kiiresti kurku ajab, on tihti enormsed. Lisaks veel suured joominguud tähtpäevade ja pidustuste puhul, kus vae eelmistega seiseb vaid selles, et juuakse kui suu veel võimaline. See oli ja on Venemaal meeluse väljendus.

Alkoholism ei piirdu viimastel aastatel mitte ainult meeste ringkondadega. „Literaturnaja Gazeta“ kirjutab, et ikka rohkemjorohkem naisi näitab oma

Plaks ja sorr . . .

Ei saa eitada, et Carteri asumisega Valgeste Majja tõusid rahvaste lootused nii Euroopas, kui ka raudriide-taustes maades. See optimism tõusis haripunktile, kui Carteri oma esimese tehinguna saatis isikliku julgustuskirja ühele vene silmapaistvemale rezhimikriitikule . . .

Ja nüüd? Carteri ül hea juhus anda oma voliniku Belgradi konverentsi direktiiv, et inihõlgust klastul tuleb kõige selgemal kujul võtta lõppresolutsiooni — või USA lahkub konverentsist (ning temaga küllap ka paljud õigusriigid). Läänemaale talumuse Kus-tas Tonkmann ütles kord Riigikogu liikmena ühe samasuguse sõnume puhul Eesti ajaloos, et „oli kõva plaks ja siis — sorr . . .“ Üks saksa leht kirjutas pärast Belgradi miljonide maks-nud lohisemise-konverentsi selle lõpp-resolutsiooni kohta peikirja: „Kolm-andjärgu matus“ Eestis oleks sõltud „vallavahe matus“. Aga Carteri lähe-mad rõõmustasid, et ega sellega pole veel lõpp. Kahe aasta pärast tuleme jälle kokku Madridis ja siis . . .

Ka siis ei tule midagi, sest Carter on ka siis veel president. Meie pilratud leheruum ei võimalda tsiteerida kõiki neid Euroopa juhtivate ajalehtede hälli, kus konstateeritakse, et Carteri poliitika on süsteemine, kõl-kuv, ideedealge. Idale lõmmitav ja et USA — kas meeliga või rumalu-sest — loobumas maailma juhtriigi piedadestantil. Euroopa ajalehed kutsu-vad oma valitsusi üles hakata „enda-kaitsejaks“, kuna kõikvõla Amerikaliga ei saa enam arvestada. Kui me liidame selle sõjalise-strateegilise kriitika juurde veel dollari galopeeriva languse, siis on üldpilt kaunis lootetu.

Ja neutronrelvi? Carteri otsus selle valmistamist lõkita pikale pingile (mis oli mõeldud esmaajoneks just Euroopa kaitseks, kus Varssavi pakti soomusvööd on Euroopa pinnal kohu-tavas mitmekordse ülekaalus ja nende järsk-atakki võib pidurdada ainult neu-tonrelvi), otse rabas eurooplasi, eriti NATO riikide kindralstaape. Samal ajal on Euroopa teadlased arvamisel, et N. Liidul on ammu see relv juba olemas või siis konstrueerimise lõpp-järgus, kuid Moskva ei tee sarnast la-biand, mis ulatub Euroopas isegi turu-naisteni. Euroopa kindralstaape lüa-reosakonnad usuvad isegi, et see salu-dus on venelastel Ameerikast ammu juba väljavarustatud, & la aatompommi. Ja neil võib õigus olla.

Kui Carteril olevat raskusi või tsus-tuvisõimetuse hetked, siis võtvat ta appi palveramatut ja ta palub Kõige-vägevamat selgemat pead. See on hea ja tunnustusväärne. Aga ta peab ka seda teadma, et ka lollus on Jumala and. Kuid seda ei tohi kurjasti tar-vitada!

Eksituse selgitus

Meie lehe eelmises numbris ja kir-jutuses „Kas eestlane oli prantsuse vastupanujuht?“ on juhtunud piinlik eksitus: kaks isikut on nimedega ära-vahetatud. Õige nimi on Boris Vilde, aga mitte Boris Linde. Kirjutaja, mis koguses kahest lugejakirjast on esimese kirja olemas sisustatud õige, kui Linda asemel lugeda Vilde, teine kiri basee-rub aga eksitusel, kuigi teatud faktid paika peavad, mis ei puuduta aga Bo-ris Vildet. Palume lugejalit vabandust, samuti ka esimese kirja autorilt.

„meihisust“. Värskeim statistika näib, et rohkem kui pooled kõikidest vergus-est toimuvad joobeoleks, kolmvee-rand rõõvettevõtteid samuti. Ja pooled kõikidest abieludest lahutatakse põh-jusel, et üks abielupool purjus peaga teist klobib. Edasi: kakskolmandikku kõikidest liikusõnastest on joobe-oleku resultaadid, samuti ka töödoone-tused.

Moskva välistastele vastajate arva-tus on einupõhjuseks hall, nõukogu-delik ja väljapaadavida igapäev.

Ida-Saksa alade hädavalitsus otsib koostööd eestlastega

Ida-Saksa maa-alade hädavalitsus on pöördunud Ülevenaallise Eesti Kes-knõukogu (New Yorgis) ja selle paavo-liniku poole Euroopas ettepanekuga koostööks.

Aktiviseer koostööd ei saa juttu olla, sest sellega tekiks eestlastel kollisioon oma sõpradega, Leedu, Poola ja Tshhe-hoslovakia võitlusorganisatsioonidega, kuna nimetatud „hädavalitsused“ haru-vad ja terroriseerivad sõdumisi ni-tetatud rahvaste vastu, nagu Meemeli-maa, Ülem-Sileesia jne. ÜKKN-u Euro-paabüroo jääb nendes küsimustes vaid vaatlejaks, sest meie saame tun-nustada ainult neid riigipiire Euroopas, mis kehtisid aastal 1918.

Eesti allveelaev LEMBIT Tallinnasse

Teatavasti võtsid Eestit okupeerivad venelased oma valdusse ka kaks Eesti moodsat allveelaeva, „Lembit“ ja „Ka-lev“. Eesti juhtiv meeskond kõrvi-dati laevadelt ja asendati okupanti-duga, kuid laevade nimed jäid. „Kalev“ kukkus hilisemas sõjategevuses, kuna „Lembit“ on praegu veel Baltimere „punalipulise“ koosseisus, kuid aktiiv-laevade riigid kõrvaldatud.

Sõja puhkemine tabas „Lembitut“ mis oli minipärimise ülesannetes rakendatud Lätis sadamas Liepaja (Li-bavi) ja ta pääses kuidagipidi saksaste poolt suletud rööngast — Tallinna ja sealt edasi Kroonlinna. Vene propa-

gandaandmeid olevat „Lembit“ sõja ajal, tunginud välja suksa mände- ja sõjalaevastiku poolt kujustatud rööngast, uputatud kaks saksa kaubalaeva jne.

Sõja ajal olid „Lembitut“ ka mõned eestlased allhõlvitised ametkohtadel, nagu Sikemile (diiselmootorite korras-hoidja), L. Pere (pootsman), T. Su-mera (elektrikuna), E. Aarte (minide torpeedode spetsialist) jne.

Nüüd otsustati allveelaev „Lembit“ saata Jäädavalt Tallinna kus temast kujundatakse „Balti Laevastiku Muu-seumi“ filiaal, ehk abimuseum.

Pärnu kuurort 140-aastane

Eesti vanim kuurort Pärnu tähistab käesolevat suvel oma 140-a. olemaso-lu-tähtpäeva. Suvel 1838 avati Pärnus esimene supe- ja raviasutus. Vene TASS-i filiaal ETA esindajale andis intervjuu Pärnu kuurordi ravi- ja puhkeasutuste peaarst T. Tam m ja ütles muuseas:

„Kuurordi populaarsus suureneb iga aastaga. Muulu puhkas kolmes ameti-lühingusantooriumis — „Estonia“, „Ra-hu“ ja „Sõprus“ — üle 28 000 inimese Pärnu kuurort on kuulus merevee- ja mudavannide ning pehme kliima poole-st.

Möödunud aastal anti ekspluaatsioo-ni sanatooriumi „Rahu“ 300 kohaga 7-korruselise magamisloone, kapitaal-

remont tehti põhisanatooriumi „Estonia“ peahoones. Praegu võivad kolm sanatooriumi ühel ajal vastu võtta roh-kem kui 1400 inimest ning peale selle teenindada 200 ambulatoorset haiget.

Välja on töötatud ja kinnitatud uue ravikompleksi projekt, sellesse kuulu-vad poliiklinik, muda- ja vesiravila-gne. Käesolevat viisastakul tehakse algust mudaravila ehitamisega, juba on rekonstrueeritud sanatooriumi „Rahu“ katlamaja, kapitaalremont on tehtud sanatooriumi „Sõprus“ kolmandas ma-gamisloones.

Intervjuust on kõrvaldatud nõuko-gude ajakirjanduse standardlaused ja tiinusõnad parteile ja valitsusele.

Juba aastaid on teada, et Pärnusse pääsevad suvitama peamiselt mitte-estlased, venelased ja juudid. Eest-lasel on kergem saada „tuusikut“ Krim-mi, kui Pärnusse. Suvevi lõmmatav vene keel linnatänavail täielikult eesti keele, kuna idapoolseid „patiskasid“ on linnatänavail väga tühjahaälse üla-pidamisega, vene mõistes „gromkoje povedenije“.

Sõit Saaremaale . . .

Autojuht Jaan Kaja mäe kirjutab („Noorte Hääl“ 24. 2.) võimatust tee-oludest sõidul Saaremaale ja seda eriti Läänemaa osas.

Ta kirjutab (veidi lühendatult) sõna-sõnalt järgmist:

Küllalt sageli tuleb mul vedada ka-puua Saaremaale. Tuiudub nagu tavali-ne sõit, istu rooli taga ja . . . Alustan ot-sust peale. Pärnu maantee on tänuks lumenaba. Häda algab aga Haapsalu maanteel, kus tee on jäätunud ja kohati liivastatud. Pärus hulluks läheb ast Riisiperi kandis. Seal on jääne tee ni-võrd koonnalt ja auklik, et hakkab kahju autost ja koormast. Ei mäleta täpselt, millal alustati Riisiperi raud-teeviadukit ehitamist, kuid paari-kolme aasta jooksul pole märgata ehituse suuremat edasiminekut. Viadukti juu-res on aga ümbersõidud lootusetult korra-st ära. Samasugused hädad alga-vad Risti—Virtsu maanteel Kolvere-kandis ja edasi, 5 km enne Kasari jõe silda on liiklusrask „Ebataseme tee“. Kas siis tõesti lootsid teemehed, et märgi paigaldamisega on olukord la-hendatud? Teedikid on alla igasugust arvustust. Minu arvates on see ainult autode lõhkumine. Ei saa öelda, et üle-tänuud tee oleks korras. Tee korras-hoidjatel tuleks arvestada seda, et praegu peetakse ka Hiitumaaga ühen-dust Virtsu kaudu ja masinad, mis lähevad Tallinna või Haapsallu, pea-vad kõik seda teed sõitma. Seega ei tohiks Risti—Virtsu maantee tähtsust alahinnata.

Veel teeb autojuhtidele muret keha-kinnitamine Kuivastus. Seoses raskele jahtlõudega on teisel sageli arvukalt aetuseid praami ootamas ja oleks tere-tuult, kui Saaremaa kaubandusmehed leidsid selles suhtes midagi väljapä-rsu. Virtsus on see mure uue moodsa sõikla näol hästi lahendatud.

Sellele avalikule kirjale vastasid mit-med nõukogude astused, kes tundsid endid süüdistatena: autoinspektisoon, Haapsalu teede ja remondite ehituse valitsus, autotranspordi ministeerium jne. Üks ajas ühe teine teise ka-la. Keegi ei sõndanud aga julenud näidata nüpuha ühe suurima sõltlase peale, kes seda teed aastaringi lõhu-b: punaarmee oma suurte varustusvõit-tarvete saamiseks. Seda Saaremaa ma-tearvaste baas ja sinna saavad eraisikud (ka varustusautode juhid) sõita vaid erilubadega.

Laste kriminaliteet Moskvas kasvab

Nõukogude pealinnas kasvab laste kriminaliteet tohutult. Kuid ajalehed, raadio ja televisioon peavad vaikima, sest ametlikult pole kommunistlikus seltskonnas kurjategijaid.

• Iikka rohkem noori rõõvatakse oma kaasaalsete poolt tänavaliikluses: pea-miselt rõõvatakse mantleid ja kingi.

• Kes õhtul veel liili otab, peab neid matida alla peitma, muidu kistakse need kääst.

• Naised ei julge enam avalikult ehtesaju — kuigi odavaid — kanda. Need kistakse ära peamiselt eeskoda-des, eriti malas ollakse kaelakeede ja prosside rõõvimisel.

• Üks 13-aastane kiskus ühelt vana-eidelt leivatitki, millega viimane tuvi-sid toitis. Poisi vanemalt oli mini-maalne sissetulek ja poiss oli pidevalt näljas.

• Anaatoolilised teated tulevad ka Ees-tist ja Leedust. Nähe näib aga olevat „ülielululune“.

Euroopa-päevade suurüritus Saksamaal

„Paneuroopa Unioni“ korraldusel toimuvad Saksamaal, üliüksilinnas Freiburgis, 28. aprillil kuni 1. maini suurejoonelised ja laialtaltuslikud EU-ROOPA PÄEVAD millega patronaazihi on üle võtnud Baden-Württembergi lii-durid peaminister dr. H. Filbinger. Suurel mass-kokkutulekul kõnelevad viimastel aastadel ja euroopa-idee eest võitlejate ja ideoloogid dr. Otto v. Haks-son, Nolja päävesas kavas on veet Euroopa-kongress, plenariaalting Prant-susmaa, Inglismaa, Itaalia, Hispaania, Austria, Luksemburgi ja Belgia dele-gaate osavõttul, Euroopa-festival, öku-meeniline jumalateenistus jne. Üritus, millele tuleb suurt tähelepanu omista-da, toimub just Brezhnevi-külaskäigu eeltohtul.

Kuise kõrgist üritusist osavõtukes sai ka Ülevenaallise Eesti Kesknõukogu Euroopaabüroo peavalnik. Kahjuks ei saa ükski Euroopaabüroo liige sellest osa võtta, kuna see kollektseib ajaliselt ühe teise, varem kindlaksmääratud balti üritusega. Büroo läkitab sinna aga oma vanteleja.

Okupantide osa eesti noorte juhtimisel

Tallinnas toimis (17. 2.) „Eestimaa Linnaliku Kommunistliku Noorsoo-ühingu“ XVI kongress, mida Mosk-vast dirigeerima oli sadetud impeeriumi keske noorsooühingu sekretär V. Grigorjev. Olgu märgitud, et ELKNÜ pole isiseisv, nagu seda pole ka „Eesti-maa (mitte Eesti!) Kommunistlik Par-tel“, vaid need kujundavad vene kesk-este „ülielululiste“ org-ide Eesti filiaa-lid.

Organisette (Keskkomitee, revisjoni-komisjon ja delegaadid ning viimaste kindladnaded) valiti kokku 227 asja-meest. Nimede järgi otsustades 70 tsja-vikokupanti. Mitmede nimede juures pole rahvus kindlaksmääratud, nagu Melnik, Saunanen, Zagars, Mendel-son, Grass, Migdal jne. Viimast nime kandis Eestis mitmed juunisost äri-mehed.

ELKNÜ sekretäriks, s. o. juhiks valiti senine I. Toome tagasi ja tema „abiks“ okupant V. Kuznetsov. Kolme-tükistumest büroo liikmest on viis liiget - okupandid.

Kas venelastel tekkimas identsuse kriis?

„Kas entilise Venemaa on lähtege-
ne identsuse kriis?“ sellel teemal
korraldab Ameerika koolis Columbia
ülikooli rahvusvaheliste küsimuste
instituti New Yorgis 5 — 6. mail k. a.
avaliku arutluse tuntuil teadlaste ja
vene küsimuste ekspertide osavõet.
Nõukogude rahvusvahelise uurispro-
grammi direktor prof. Edward All-
worth teatab, et arutluses on märgi-
tud järgmised lähtekohad:

1. Praegune Vene Nõukogude Föderatiiv-
ne Sotsiaalslik Vabariik ega ka
Nõukogude Sotsialistliku Vabariiki Liit
ei ole rahvuslikult venelastele sümbo-
lik, mist vastsaks nende etnilistele
võimustele ja seaks neid tunnetega
nende tõelise kodumaa külge.

2. Demograafiline Venemaa linnas-
tub, elanikkond arvu poolest suureneb,
kuid hajub üldkogu riigi maa-ala, mille
tõttu vene etnilise grupi põhilised rah-
vuslikud erinevused vähenevad.

3. Vene keel on saanud omaseks 76
protsendile N. Liidu elanikkonnast.
Koos sellega on vene keelde tulnud
palju teiste rahvaste keelepruuke ja
vene keel ei ole enam peamine osa
vene etnilise grupi identsusest.

4. Religioon — vene õigeusk — ei ole
enam nii tähtis osa venelaste identsus-
se, kui ta seda oli endistel aegadel,
riigisuna tsaarirajal.

5. Pinevus N. Liidu rahvaste vahel,
mis on pidevalt tõusmas, tuleb kasuks
teistele rahvastele, kuid kahjuks vene-
lastele, sest etnilise vastuolu venelaste
kui valitsevale grupile raskendab
riigi administreerimist ja tekitab vae-
nu venelaste kui võõraste sisetungi-
jate vastu.

6. Venemaal, s.t. jämedates joontes
Vene Nõukogude Föderatiivse Sotsialist-
liku Vabariigi puuduvad etnilise üks-
use välised tunnused: seal ei ole oma-
nimelisi kommunistlikke parteid, nagu
okupatsioonid Eestis on Eestimaa Kom-
munistlik Partei, ega ka vene liiduriigi
oma pealinna, nagu Eestil on Tallinn,
Lätil Riia jne.

7. Valitsusvõimu ideoloogia „ühise
nõukogude rahva“ kujundamiseks pü-
rab vene etnilise grupi rahvusliku
identsuse ja poliitilise domineerimise
avaldumist.

8. Rahvusvahelise antagonismi kasvu
plüuridamiseks nõuab valitsuse
poliitika venelastel nende etnilise kuul-
luse näitamisel rohkem tagasihoid-
likkust kui teistel, arvu poolest väik-
sematel etnilistel üksustel.

9. Moskva rahvuspoliitika esinevat
ebajärjekindlust ning juhuslikkust
näib suurel määral põhjustavat vene
etnilise grupi tõusvat rahvusliku moraa-
li langust ja üksmeele puudust.

10. Venelaste kui valitseva etnilise
üksuse rolli esiletõusu osalt valitsuse
kontrolli all olev ajakirjandus ja teised
informatsioonimeediumid võiga ette-
vaatlikud, et mitte väljastada shovin-
ismi ja teravat reageerimist mittevõne
rahvaste poolt.

Propagandas kõneldakse peamiselt
„venaliku vene rahva“ abist. N. Liidu

teistele rahvastele ja „nõukogude rah-
vaste sõprusest“, mitte aga sellest, et
valitsev rahvas on tegelikult venelased.

Columbia ülikoolis maikuus toimunud
arutlusel rõhutasid ameerika infor-
matsiooniladele ka vajadust kasutada
„vene“ nimetust ainult venelaste ja
Venemaa, s. t. Vene Nõukogude Föderatiiv-
se Sotsialistliku Vabariigi, mitte
aga kogu N. Liidu kohta. Ameerika-
lastel, sakslastel, prantslastel jne. on vii-
siks mugavuse pärast nimetada kõiki
N. Liiduga seotud asju ning isikuid
„venega“, näiteks nimetati Paul Kerest
„vene suurmeisteriks“ jne.

Samal ajal kui Ühendriikides on
uueks uurimisaineks „kremliinloogia“
ja ala spetsialistid nimetatakse „krem-
linoloogideks“, on ameerika infor-
matsioonimeediumid kõik harud läinud
lihtsustamise ning üldistamise teed,
tarvitades „vene“ nimetust kogu N.
Liidu ja kõigi sinna sunniviisil alluta-
tud rahvaste kohta.

Skautlike noorte suurlaager KOGUJA II

Ülemaailmse eesti Noorte Aasta üks
suuremaid üritusi on skautlike noorte
suurlaager Koguja II Lakewoodis,
Ameerika Ühendriikide New Jersey
osariigis, kus eestlastel on suur maa-
la, väljaehitatud skaudilaagris lübi-
jooksu veege järve ja kõigi vajalike
moodsate ehitistega.

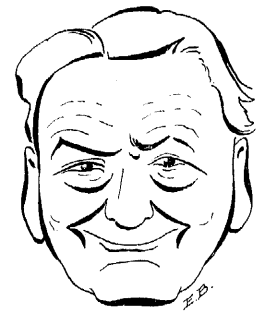
Suurlaagrisse, mis toimub 7. kuni
16. juulini, koguneb vähemalt 1000 eesti
skauti ja gaidi vaba maailma kõigist
etlaste asumisajast. Praeguste
andmete järgi on suurlaagrisse oodata
skautlikke noori: Lääne-Saksamaalt 20,
Rootsist 145, Kanadast vähemalt 300
jne. Suurlaagrisse on varemalt juhtu-
del tulnud skautlikke noori peale mai-

nitud maade ka Inglismaalt, Austra-
liast, Prantsusmaalt, Belgias, Argen-
tiinast, Brasiiliast jne.
Skaudilaagrit, kus on võimalik kor-
raldada suuri kogunemisi, on peale
Ühendriikide ka Kanadas (Kotkajärve)
ja Rootsis, kus on koguni 3 laagrit. Eel-
mine suurlaager peeti Rootsis Metsa-
kodu laagris 1975. a.

Esimene Koguja suurlaager peeti
Ühendriikides 1969. a. Juhis esimese
kui ka selle Koguja laagri juht on skaut-
master Linold Miles, ameerika eest-
laskonnas tuntud ühiskondlik tegelane
ja kauaaegne New Yorgi suure orga-
nisatsioon, 1000 liikmeka Eesti Hari-
dusseltsi esimene.

Lätlaste pidustused Kuramaa asumal

18. — 25. juunini kogunevad mitmed
sajad lätlased ja baltisakslased Lätist
Kariibi mere asuval Tobago saarele
mälestusmärgi arvamisega omaaegsetele
Kuramaa asunikule 17. sajandist, kui
Tobago oli Kuramaa hertsogiriigi asu-
maa. Pidustusprogramm on väga mit-
mevalgeline: refereadid, konveretrid,
järeleandubid, filmitekkend ja tra-
ditioniline lätlaste jaanilõutu 23. juunil.
Avatava samba projekti valmistas lätli
skulptor J. Mintiks, kuni samba val-
mistab Tobago skulptor P. Tsu Fun.

Kodumaal tähistas oma 70. juubeli-
sünnipäeva rahvusvahelisel tuntud
muusikleja, kahe kuldmedali mees Berli-
ni olümpia ja kahe distsipliini
maudisime — Kristjan Palusalu. Tema
juubelil märkisid Eestis ilmunud
spordilehed kaunis tagasihoidlikult ja
teised lehed paremal juhul vaid paari
reaga, sest tal on „andeksandmatu mi-
nevik“. Tallinna Keskvangla vangival-
vur ja viimati vangla veltveelb. Ja
mis kõige hullem: Ta põgenes saksa
okupatsiooni ajal Punaarmee mobiili-
seeritud sõdurina üle Soome — kodu-
maale. Palusalu populaarsuse tõttu rah-
vusmeesid ei viitsustatud teda pärast
teist vene okupatsiooni kuigi kaua.

Palusalu (end. nimega Trossmann)
alustas kraavikarjajana Lääne-
Eestis Vabaduse Harta ja avaldas
teema ürgne füüsilise jõud ja loomulik
intelligents viisid ta asjaarmastajana
maadlusmatle ja maadlustreener N.
Kurismani vahendusel sai ta vangival-
vuri kohaga ja treenis ennast tulevaste
võitjate. Pärast seda, kui ta rahva-
maadluse juubelidest saabus kahe kuld-
medaliga kodumaale, edutati ta mitme
teenistustaseme võrra kõrgemale koha-
le — vangila veltveelbiks. Tal oli vangi-
dele abitsuseks autoriteedid.

„Vabaduse Harta“ ilmus 19-es keeles

Ikkestatud rahvaste esindajatest koos-
nev „Pariisi Grupp“ tegi tänuväärset töö,
shenades Vabaduse Harta ja avaldas
selle 19 keeles, ka heas eesti kee-
les. Harta esitab selgesõnaliselt Nõu-
kogude võimu all kannatavate rahvaste
vabadusõudumised, üheüksilike
teiste Euroopa rahvastega: „Enese-
määramine on iga rahva põhiline õi-
gus ... Rahvaste vabadus väljendub
iseiseseisvuses ... Rõhmisest vabanemi-
seks soovivad Kesk- ja Ida-Euroopa
rahvald Euroopa kontinendil ühine-
mist.“ Nõukogude võimu arvel mainib
Vabaduse Harta: „Riik, mis eeldab in-
imõiguste vastu, koostab sellega oma le-
gitimuse.“ Harta lõpul esitatakse
konkreetsed taotlused: „Meie oleme
kõikide totalitaarsuse vormide ja idee-
de vastu, ja me püüame nüüdsed peale
ja järjekindlalt:

- võidelda totalitaarsete institut-
sioonide ja Riikide vastu Kesk-
ja Ida-Euroopas;
- võidelda kommunistliku totalita-
rismi poolt rõhutatud rahvaste
enesemääramise ja iseseisvuse
eest;
- aidata neid, kes rõhume ja to-
talitarismi vastu võitlevad;
- kinnitada ja toetada meie rah-
vaste taotlust;
- valvata inimõiguste respektee-
rime üle;
- levitada selles Hartas väljenda-
tud ideesid;
- töötada Vaba Ühendatud Euroo-
pa heaks.“

Ikkestatud rahvaste „Pariisi Grupp“
omab sektisiooni Londonis, Münchenis.
Viimase juures on Ülemaailmse Eesti
Kesknõukogu Euroopaabüroo vaatl-
jana-volinikuna büroo nõunik dr. O.
Aule.

Hiljuti trükitist ilmunud „Charte de
la Liberté“ on tunnustusväärset hea
88-leheküljeline nägus raamat kus
Hartad (uusaines eesti õigekeelsus
sõnastikus on ingliskeelse mõiste
„Charter“ antud kui „Harta“, mille
vastu ei tohiks midagi olla, kuna eesti
keele omapäraks on võõrsõnade sisse-
sevad tähed võimalust mooda kohan-
dada eesti keelepruugile) on toodud

järgmistes keeltes: albaania, saksa,
inglise, armeenia, bulgaaria, eesti,
prantsuse, gruusia, ungari, itaalia, lät-
i, leedu, poola, rumeeia, vene, serbo-
kroatia, slovakk, tšehhi ja ukraina
keeltes. Rahvaste järjekord on toodud
prantsuse tähestiku järgi.

Olgu märgitud, et selle raamatu
ühed autoriks ja allakirjutajaks on
tuntud vene kommunistivastane võit-
leja Pariisis, Dimitri Stolõpin.

ANDRE, van.ltn., 38-aastane. Oli 1946.aastast alates Komi
ASSR Riia rajoonis MYD laagris.

ANDREAS, August, Saaremaal Torgu vallast. Punaste poolt
41.a. mobiiliseeritud. Kadunud.

ANDREI, Kusta, Jaani p. Tartu vanglast deporteeritud 02.07.41

ANDREJEV, , Varstu jaaskonna loomaarst. Aretee-
rii 1940.a. Saatus teadmata.

ANDROSOV, , 25-aastane mees. Oli Vorkuta või
Poma laagris.

ANGRO, Aleksander Jaani p. Tartu vanglast deporteeritud
02.07.41.

ANIJARV, Osvald, vaitleja 4/181 Pataljonis. * Tartumaal, Ra-
sina vallas 29.08.21. Oli põllutöölaine. Läks vabatahtli-
kuna sõjaväkke. † Venemaal novembris 1942., teistel
andmetel 12.03.43.

ANILIN, Konrad, end. Riigikohtu sekretär. Sattus punaste
kätte, saadeti Siberisse, suri seal.

ANIMAGI, Nikolai, Viljandimaalt. Oli kuni 1951.a. Karabas'is,
siis spetsiaal-laagris.

ANJA, , tütarlaps, sai surma Kingiri orjolaagris
mässu ajal 15.05.—27.07.54 vahel, mässajate poolt val-
vepostile panduna. (Küüditatute nimistus on Alice, Karli
t., 22-aastane, Kambjast ja Eduard Karli p. * 14.12.15,
Ida Antsu p. * 16.07.95, nähtavasti nende ema. Kas võiks
olla sellest perekonnast?)

ANMANN, Mihkel, poksiija, umbes 38-aastane. Oli Vorkuta
kaevanduse N. 40.

ANNAST, Hugo, kirikuõpetaja. Mürgitas enda punase oku-
patsioonil ajal.

ANNI, August, Samueli p. Tartu vanglast deporteeritud 02.
07.41.

ANNI, Friedrich, Friedrichi p. Tartu vanglast deporteeritud
02.07.41.

ANNIKO, Meta, Hukkus a/l Moeroga 22.09.44.

ANNOK, Voldemar, Tartu Põllumeeste panga direktor. Küü-
ditati 41.a. (Küüditatute nimistus on: Voldemar Aleksan-
dri p. * 08.10.89 ja Selma, umbes 52-aastane.)

ALLAS, Jüri (eesnimi pole kindel, Evaldi isa) Vana talu-
peremees Rapla kirikumõisa taga lõge kaldal asunud talust.
Lasti maha venelaste poolt oma kodu uksele, Rapla teise
lahingu ajal.

ALLIK, , u. 35-aastane. Oli 1951.a. Tallinnas Patari
vanglas. sõjaväes olemissel pärast.

ALLIK, , Tartu Majakomanike Panga direktor, Oli
1952.a. Kok-Ten-Kull'is, Vorkutas.

ALLIK, Aleksander, Virumaalt Paasvere vallast. Märvtu pu-
naste poolt 41.a.

ALLIK, Ferdinand, * Tartumaal 19.03.21. † Saksamaal, Mün-
cheni II Res.Laatsareis 27.04.45. Maetud Waldfriedhof,
München.

ALLIK, Oskar, Tartumaalt pärin. Reamees. Saadetud 1945.a.
Elsterwerde vene sv.laagris Ida suunas.

ALLIK, Oskar-Friedrich, Karli p. * Kuressaare 20.12.84. Teen-
nitud tolliametis Kuressaare ja Peterburgis. Oli mõisa-
valitsejaks Venemaal, Asus Tartusse 1913. Oli Majako-
manike Seltis ja panga organisereid ja tuletoetaja tege-
lane. Sõja ajal oli arveohvitseri Pihkvas Piirkatses
Pataljonis ja hiljem Tallinas, ühes Politseipataljonis. Oli
ligemale ühe aasta Leningradi eeluurimise vanglas. Sai
25 aastat sunnitööd. Suri Karaganda kaevanduste laag-
ris 1949.a.

ALLIKA, Gustav, Taluomanik Viru-Roelas. Areteeritud või
küüditatud punaste teise okupatsiooni ajal. Surmud vang-
ilaagris.

ALLIKAS, Aleksander, 59-aastane. Pärnu linnast. Küüditati.
(Ei ole 41.a. küüditatute nimistus.)

ALLIKMAA, Väino, Eesti sõjaväest punase 180. Diviisi 21. lasku-
polgu I pataljonis koosseisus 48. viidud, oli Hilova
lahingu Porhovi all sõja alguses. Kadunud. Suur osa
koosseisust langes.

ALLIKVEE, , seersant. Eesti sõjaväest 627.lasku-
polgu koosseisus Venemaa viidud. Kadunud.

ALLISMAA, , Järvakandist, noor pois, Rebasse pa-
taljonis, allohv. LOSS'i punrikaslane. † 19.06.43 Volhovi
all, rünnakalga.

ALLPERE, , Dr. Nähtud ühe Siberi orjatoetajalagris.

ALLVEE, Aado, Augusti p. * 1920. Areteeni 16.12.40. Viidi
Venemaa 08.07.41.

Ääremärkusi Tartu rahu saamisloost

I

Kui Eesti oli pärast Vabadussõja rasket algjärku 1918. a. novembri ja detsembrist lõõnud järgmise aasta alguses enamlaste kõljal üle piiri tagasi, hakkas, pidevatelt raskest võitlustest hoolimata, siin ja seal kerkima esile mõte rahu tegemisest — ni kaua, kuni see tollal pidi veel paistnagi. Et olnud ju Eesti teinud ülesandeks kukutada enamlaste võimu Venemaal, vaid ta oli pidanud kaitsesõda sissetunginud enamlaste vastu. Nüüd oli see ülesanne täidetud.

Väibolla ei ole üllatav, et kõige esimesena kerkis rahu tegemise mõtte esile Eesti Lääne-Euroopasse sõitnud välissaatkonnas. Oli ju selle saatkonna ülesandeks mitte ainult hinnata tolleaegset olukorda, vaid ka tuleviku võimalusi, et saavutada Eesti iseseisvuse tunnustamist ja ka materiaalselt abi läänellästel. Esimest korda arutati rahu tegemise võimalust välissaatkonnas 4. ja teist korda 25. veebruaril 1919.

Juba umbes tol ajal oli välissaatkonda juhtunud välisminister Jaan Poska avaldanud arvamist, et Eestil tuleb rahu teha ikkagi eeskätt enamlastega ja vaevalt Venemaa valgetega, kes olid parimalgi juhul valmis tunnustama Eesti iseseisvust ainult ajutiselt — ja võitletsid sellelegi kevadtalve 1919 ja veel palju hiljemgi künne ja hammastega vastu.

Kodumaa tõi rahu küsimus esile eeskätt sotsiaaldemokraatide keskel, kus selle tõstis üles magister Villem Ernits. Kuid ta ei vandanud kutsimusele riiklikult, vaid puutis tõelisklassi seisukohast. Ta leidis märtsi alguses, et „kui sõjariistadega rahu tuleb, siis on meie tõeliste kokkuleppimise omavahel kergem. Peale selle saaksime oma vastumeelsetest abimeestest Saksa ja Vene mustasjalajist lahti“. Ent sotsiaaldemokraatliku erakonna peahäälkandja Sotsiaaldemokraat vaatasküsimusele avaramat vaatenurgast. Ta rõhutas 9. märtsil: „Kordame veel: rahu ei saa. Ainult sõda toob rahu, sõda — kuni rahuvähehelist sarnane olukord luuakse, et venelased meile peale tungida ei või“.

Kuid leht avaldas pidevalt survet, et rahu pidi võimalikult kiiresti teha. Ta ütles 12. märtsil, et „Meie valitus peab tegema kõik, mis iganes võimalik, et sõda lõpetada. Me teame, et see väga keeruline asi on, aga seda tõsisemalt peab teha järele kaaluma“, ja kolm päeva hiljem: „Meie ei suuda koma sõda. Meil ei ole võimalik kuude kaupa väerindadel seista. Meie peame kõik

Küesoleva kirjutuse autor on

mag. pol. ESMO RIDALA,

kes on Helsingi ülikooli raamatukogus teinud 200 lehekülge märkmekirjeid Eesti ajalehtedest aastastest 1919/20 ja nende põhjal koostanud kirjutuse, mis siiani ilmunud vaid ühes ülläpläisorganisatsioon internets ajakirjas. Kuna selle on palju ajaajalust, mida oleme kasutanud või siis replike, mis ilmunumise ajal ei suutnud kajastada nende ajaloolisi väärtusi üle aegade, siis omab see nüüd suure väärtuse.

Teise osa sellest kirjutusest avaldame oma lehe järgmises numbris.

teed ja võimalused ära kasutama, et sõda nii või teisiti lõpetada“.

Oli selge, et see tugev kiire rahu vajaduse õhutamise oli seoses Asutava Kogu valimistega. Valimisvõitluses rahu küsimus mängis teatavat, kuigi mitte eriti tähtsat osa.

Selles varajases jürgus rahu lootus oli siiski tühine ebareaalne. Ägedad võitlused enamlastega kestis edasi, eriti lõunarindel. Välissaatkond oli oma 17. veebruari memorandumis Pariisi rahukonverentsile teatanud, et Eesti nõuab eelkõige oma iseseisvuse tunnustamist, kuid ka relvi, laskemoona, mitmesugust varustust ja vabatahtlikke oma sõjaväe jaoks. Saatkond teatas, et Eesti sooviks oli liit Lätiga, Leedu, Ukraina ja Georgiaga ning koostöö Soome ja Poolaga. Sellele liidule paluti rahukonverentsil toetust.

Kuid juba aprilli alguses 1919 pidi Ajutise Valitsuse peaminister Konstantin Päts oma läkituses Ühendriikide presidendile Woodrow Wilsonile konstateerima, et kui Eesti oli lootnud ühisele rindele Lätiga, Leedu ja Soomega, siis need lootused olid lühitud. Põhjuseks olid olnud halb omavaheline ühendus, Balti riikide nõrgad tulevikulootused ning see, et lääne suurriigid ei olnud osustanud oma hoiakut piiririkkide tuleviku suhtes.

Päts saatis oma läkituse president Wilsonile kapteni August A. Krantzi kaudu, kes külastas Eestit Ameerika abistamisorganisatsiooni esindajana. Ameeriklased Wilsoni endi poolt kuulutatud rahvuslikule enesemääramise õigusele ning sellele põhimõttele, et Wilsoni loomis „luua uue poliitilise korra, milles aluse kõik rahvad kaitses teineteist vägivalvalla vastu“. Päts palus Wilsonit Eesti iseseisvust tunnustada ja toetada Eestit ka aineliselt. Ta hoi-

atas, et eestlased peavad võibolla lõpupeude lõpku alla vanduma: „See julm laine pühib meid minema, kui meie ei saa abi välismaalt“.

Vaevalt aimes peaminister Päts või keegi teinegi, et Ühendriigid alles rohkem kui kolm aastat hiljem tunnustasid Eesti iseseisvust.

Rahukontaktide järgmiseks järguks oli Ungari diktatori Béla Kuni ettepanek 25. aprilli vahendades rahu Tallinn ja Moskva vahel. Moskva raadio kordas pakumist järgmisel päeval. Välisminister Poska konstateeris, et pakumise oli „Lenini & Co. lõks“. Kuna pakumise vastuvõtmine oleks mõjunud halvasti tollal halvasti sõjaliselt olukorras oleva Eesti üldisele meeleolule. Eesti valitsus ei vastanud sellele üldse. Üldiselt võeti sõda, et 1919. a. kevade ja suve jooksul enamlaste katusid mitmel korral lasta Eestis liikvele kuulutule oodata olevast rahust, et sellega nõrgendada rahva võitlusvõimet. Need katsed jäid siiski tulemusest.

Võibolla kõige omapärasemaks, et mitte öelda grotesksemaks, nendest katsetest oli nõnda nimetatud Olaine lugu. Eesti kommunistide juht Viktor Kingisepp, kes oli Eestis kuulutatud tagaotsitavaks isikuks, oli tulnud varjule sotsiaaldemokraatliku siseministri Aleksander Oinase koju — et sondeerida pinda rahu tegemiseks, nagu öeldi. Sotsiaaldemokraatlik erakond oli teadlik sellest ühendusest ja oli andnud sellele oma õnnituse, kuid valitsus kui niisugune ei teadnud sellest midagi.

Nagu arvata võis, see pinnasoonderimine ei viinud kuhugi ja Kingisepp lahkus. Kuid õige varsti pärast seda teatas ta ise avalikult, et ta oli olnud kodanliku siseministri kodus peidus. Tekkis muudugi ennenägematu sensatsioon, mille järellaietus kestis mitu kuud. Oinase toelgaie erakonnakaaslane Aleksander Hellat, kes oli prokurör, ähvardas võtta Oinase kohtuliku vastutusele. Sellest siiski loobuti poliitiliselt kaalutlustel.

1919. a. kevade ja suve jooksul Eesti positsioon tugevnemise ni enamlaste kui ka 23. juunil Landeswehrile lõunarindel Võnnus põhja-Lätimaal saavutatud sõjaliste võitude tagajärjel.

Pariisi rahukonverentsist peetunud välisminister Poska, kes oli olnud seal Eesti välissaatkonna juhiks, pöördus 16. juulil Eestisse tagasi. Ta leidis, et poliitiliselt olid vene valged Eesti kõige suuremad vastased ja hakkas vähehaaval kalduma rahutegemise poole. Inglismaa Balti riikides ja Soomes olnud sõjalise esinduse ülem kindral Sir Hubert Gough soovits küll

tunnustada Eesti iseseisvust, kuid sel ei olnud tulemust. Eesti oli juba kolmest Balti riigist sõjaliselt kõige tugevam. Prantsuse marssal Ferdinand Foch mõinis 15. septembril, et „tuleb aeg, mil Eesti ja Lätimaa iseseisvust tunnustatakse“, kuid liias kohe juure: „Aga küsitav on, kas see ka siis sünnib, kui need riigid Moskva rahu teevad“.

Tolleaegset meeleolusid Eestis kajastab hästi peatoimetaja Hans Rebace juhikiri „Meie peame vastu pidama“ Päevalehes 18. augustil: „[Igasuguste arutemiste juures ja isingususes seisukorras ei tohi meie sekundkellki silmist lasta asjaolu, et olgu Venemaa misugune tahes, olgu seal võimul mistahes erakond või kihi, see meie iseseisvuse vastu vaeuuliku on ja ka olema saab“.

Kõige kiuste hakkas ka vähehaaval

tugevnenema mõte rahu tegemisest enamlastega. See oli aga Eestile väga keeruline küsimus. Prantsusmaal ja Ühendriigid ning oma inglased lootsid ikkagi veel jagumatu Venemaa taastamiseks. Olukorras ei kerjendunud ka see, et vene valged ei tunnustanud Eesti iseseisvust. Selle tunnustuse aga andis siiski augusti keskel peaminister Stepan Lizonovi poolt juhtitud Loodo-Venemaa valitsus, mis oli moodustatud Eestis. Seda aga teised vene valged ei tunnustanud. Eestis asus ka kindral Nikolai Judentšits poolt juhtitud vene valgete „põhja-laine armee“.

Eesti olnud poolt soovis, et läänellästel toetaksid ta rahutuhtlasi enamlastega, kellele veel keegi ei olnud rahu teinud, ja et ka Lätiga, Leedu ning Soome teeksid rahu koos Eestiga.

Uhe õilsa patrioodi elukäik

26. veebruaril suri okup. kodumaa „Päevalehes“ viimane siseriigilise osak. toimetaja, õigusteadlane ja EUS-i viistlane Kaljuja Teder 73-aastasena.

Kadunu oli lõpetanud Võru gümnaasiumi ja Tartu Ülikooli õigusteaduskonna ja töötas ajakirjanikuna „Posti-

mehe“ ja „Päevalehes“ toimetustes ja kuulus ühe väimehe talana „Noorte septembris“ liikumisele. Pärast vene okupatsiooni, kui „Päevaleht“ ilmus veel lühemat aega teki ta pärast Varesse valitsuse ametisseastumist intervjuu Jaan Tõnissoniga, mis ilmus „Päevalehes“ pealkirja all „Ainult sini-mustvalge lippu all“. Selles avaldas riigimees Tõnisson oma valmidust koostööks uue võimuga, aga ainult Eesti lippu all. Seega oli ka Teder okupantide juures märgitud mees ja ta küüditati koos naise ja lapsega Venemaa teadmatusse ja lahutati perekonnast.

Ta viibis Siberi orjastõel kümnekond aastat ja seal pääsenult tuli tal otsast

peale hakata. Teder oli täiskasvanuena ja väga mitmevalgeliste huvidega. Ta oskas rakendada ainult kultuurilooliste teemade väljeldamiseks ja sellena oli ta võimele kuidagi sallitav. Tallinna linnamuseumi kodu-urijate ringis oli ta alates 1963. a. tugevamaid talasid ja teaduslikke uurimusi. Tema sulest ilmusid ajalooliselt uurimised, fotograafia ajatugu vaatlus „Fotograafia teooriaid“ (mildest USA-s ilmus 1977. a. ingliskeelne kokkuvõte). Edasi oli ta kaasautor Tallinna tulelõrje ajalugu käsitlevas väljandes „Võitlus leeki-dega“ ja tema järelejäetud uurimus fotograafia arengust Eestis. Nagu oli kuuldud, elas Teder väga pikistes tingimustes ja teenis leiba „sisemaste“ turistide juhina. Töö, mille ta sooritas paljudes võimude poolt sallitud kultuurorganisatsioonides oli pühendatud ainult Eesti plangude ajaloolistele teemadele ja see iseloomustab talu-kunni kui vaimset mürdamatut eestlast.

Allakirjutatu võitis K. Tederaga mõistukõneline kirjaliku kontakti pr. V. Belinfante-Saido kaudu Hollandist üle Baikali-järvetaguse aadressi, kus oli peaaegu orjastõel asumeise saadetud Teder soppade lahutiv mees A. Lel-lep (nüüd ka juba surnud). Vastus saabus ka sama teed kaudu. Hiljem leidis K. Teder otsemad ja kiiremaid teid, et ilma tensorsite vahendusest saada informatsiooni, eriti meie ühist sõpra-de ja kolleegide seast. See ta viirisenud aga kaevanud. Aga selle eest kõnelesid alasti faktid kolledat keelt.

K. Teder oli üks korrektseimaid, auasasid ja oskavamaid kolleegide, kes ei tunnud ei intriige ega sepiitusi: ta uskus inimesi ja võitis kõiki sama õilsatena, nagu ta ise oli ning elas üle ka mitmeid pettumusi, sest sellised rahvuslikke idealiste nagu ta ise oli, ei leidsid just palju. Vastamata pettumustele, et oskavaimad vaitusute ja oma rahvuslikke armuistetes surve all elamistele jäi ta surmani patrioodiks ning pühendas oma elutööd kitsastes tingimustes eesti tsivilisatsiooni-ajaloo uurimisele.

Uhes tema viimases kirjas ta ütles: „Mulda jääb vaid üks troost, et ma saan arvulvastei kodumaa pinnas valmistada pikale kosmose teekonnale“. Ta puhkab nüüd Pärnamäe määndide all. Arnold Joonson

Balti erinurbum Shveitsist

Shveitsi pealinna Bernis asuv Ida-Instituut annab kaks korda kuus välja väikeformaadilist ajalehte WELT-BILD, mis levib kõikides Euroopa saksakeelt rääkivates maades, peamiselt poliitiliste, ülikoolide raamatukogudele, idaprobleemidega tegelevatele instituutidele, parlamentide liikmetele jne. Lisaks veel idapoliitilise küsimuste uurimisele. Nimetatud instituut annab juunis välja balti erinurbum, seoses Eesti, Läti ja Leedu iseseisvuse 60-aastase juubeliga küesoleval aastal. Selle numri juhikirjaliku osa kirjutab instituudi direktor ja lehe peatoimetaja P. Sager. Riiklikult piltide kõrval, mis iseloomustavad Baltikumi kui Lääne-Euroopa lahutamatu osa, ilmutab asjalikke ülevaateid nende riikide ajaloolist, iseseisvusest ja praegusest olukorras vene okupatsioonist; nendideid ka kultuurialajalost ja nende rahvaste vabadusvõitlustest.

Kaastõu samiseks sellesse erinurbumis pöörduti balti rahvaste ülemalised juhtorganisatsioonide volinike poole Euroopas. Eesti asus pöörduti Ülemaailmse Eesti Kesknõukogu peavoliniku poole Euroopas, kes omakorda pöördus mitmete eesti nimekate asjatundjate poole kaastõu läkitamiseks Shveitsi.

Olgu märgitud shveitslaste soov, et kaastõu olgu vaba emotsioonidest, tundete mõjutustest.

Olga Lund — vene armee lõbustuskomisjoni esinaine

Brezhnev'i käskkirjaga (õlennõukogu „ukaseas“) annetati orden „Austuse märk“ teiste vene kultuuritegelaste hulgas ka ühele eestlannale: Olga Johannese tütar Gerretz (Lund), kes olevat „Eesti“, „rahvannõutaja“ ja „ENSV Vabariikliku Shveitsi Kultuurilise Teenindamisa Shveitsi komisjoni“ esinaine. Arasetatult: vene armee „kultuuriliste lõbustuste“ peakorraldaja.

ALLVEE, August, Jaani p. ja abikaasa Alma. Kõuditati 41. a. (Kõuditatute nimistus on Rakverest kõuditatute hulgas; Allvee August Jaani p. * 23.12.93 ja Alma * 19.10.98).

ALLVEE, Eivo, * 1922. Areteeritud 18.12.40. Viidud Venemaal 08.07.41.

ALT, Gretchen, Tartumaa Rannu vallast. † Saksamaal Freudenstadis 23.02.45.

ALT, Jenny, pooleteise aastane laps. Suri Parchimis, Saksamaal 15.01.45.

ALT, Karl, * 1918. Vallas Järvaemaal. Sõdurina surma saanud Lätimaal 1944. a.

ALTHAUS, Georg, Kõuditatud 41. a. Kirovi obl. vangilaagrisse. Oli metsatöödel. (Kõuditatute nimistus ei ole sellenimelist, kuid on ALTHAUSEN Georg, Andrei p. * 13.09.14 ja Amanda Jüri t. * 16.09.17, mõlemad Tallinnast. Kas võiks olla sama isik?)

ALTMÄE, , end. poksija. Suri Venemaal vangilaagris. (Teode 1943. aastast.)

ALTOSAAR, Harri, Koolilõpetaja Saaremaal Leisi vallast. Kõuditati 41. a. (Kõuditatute nimistus ei ole sellenimelist, kuid on LAISIT: Ain Peetri p. * 09.07.07; Anne - 34-aastane ja Aini leppid; Peep kõheastane ja Toivo kuueastane.) Harri olevat olnud Kirovi vanglas.

ALTPERE, , Suri Solikamskis 1941 ja 43. a. vahel.

ALTPERE, Leo, põllumees, pärit Tartust. Oli olnud sõjaväes. Nähtud Karaganda obl. Dzhezkazganis.

ALTPERE, Robert-Eduard, koll. End. Saaremaa Rahvaväe ülem, hiljem Pärnu-Viljandi Sv. Ringkonna Staabi 2. joosk. ülem, Viljandis. Ühedel andmetel areteeritud 40/41. a. ja surnud Uraalis, Ussol'ski laagris. Teistel andmetel langenud Eestis 1944. a. Mis on õige?

ALTPERE, Uno, (kol. Altpere poeg) 18-aastane, mobiliseeritud. Suri haavadesse Eestis 1944. Teistel andmetel langes saka lennukiside kompaniis Ida-Saksamaal 44. a. talvel. Mis on õige?

ALTVALLI, Olav, * 03.07.24 Hiiumäe. Saksas asutused otsisid tema kui sõjaväelase omaksleid.

ALUOJA, Johannes, Sõja ajal teeninud Omakaitse, „Erna“ salgas ja 37. Pol. Pat. 3. kompaniis. Sõjategevuse tegevuse pärast venelaste poolt surma mõistetud 74. aastal.

ALVIK, Endel, * Pärnu 19.04.25. Oli sõjaväes. Kadunud. Viimased teated Tartu rindelt enne kodumaalt lahkumist 1944. a.

ALVRE, Paul, Soomest venelastele välja antud jaanuaris 1948. Saatus teadmata.

AMAN, Heljo, Hukkus a/l Nordstern'il 06.10.44.

AMBACH, Adolf, Aleksandri p. * Tallinnas 1905. a. † Velkie Luki võitlusis 1942. a. detsembris.

AMBEL, Henri, Rudolfi p. Tartu vanglast deporteeritud 02.07.41

AMBRE, Rudolf, Jüri p. Tartu vanglas deporteeritud 02.07.41

AMOS, Harry, u. 35-aastane, Tallinnast. Oli Vorkuta laagris 5110/36.

ANANJEV, proua, eestlane. Teenis 1924. a. 1. det. mõssu ajal Tallinna Peapostkontoris. Takistas ukse lukkukeeramisega sõjaväelaste sissepääsemist ja informeeris ametivõime. Sai kiitusekirja ja aumärgi. Areteeriti ja küüditati punaste poolt 41. a. Oli Siberis Irkutski laagris. Ka abikaasa oli seal. Minestas kui kuulis oma mehe nime väljahõikamist, süüdimõistuse autole minemiseks. Suri laagris poolleel hullununa.

ANDERSON, , naine. Viidi küüditatute rangis areteeritud naiste vagunis 41. a. juunis Siberisse. (Küüditatute nimistus on Ksenia, Nikolai t. * 12.02.92. Kas võis olla sama isik?)

ANDERSON, Antonie, Opetaja Tallinnast. Suri Warthegaus, Schweitsis 06.08.43.

ANDERSON, Artur, „ubli piloot“, Suri kähutõppe Fabrichna/Gorelniku laagris.

ANDERSON, Ida, Opetaja Tartust. Suri Warthegaus, Schweitsis 12.02.42.

ANDERSON, Johannes, Tallinnast. Sõjavangilaagrist Saksamaal Siberisse saadetud.

ANDERSON, Lembit, * 1918. Majanduslehtlane, EUS Veljoste liige. Surnud küüdituses. (Küüditatute nimistus on Lembit Ilmar, Rudolfi p. * 17.07.18, Tallinnast küüditatuna.)

ANDERSON, , 22-aastane mees, oli Potma laagris.

ANDOK, Endel, taluperemehe poeg Rapla lähedal, * u. 1922-24. Rapla Gümnaasiumi õpilane. Langes OK-liikmena 10.08.41 pärast Rapla esimest lahingut hävituspool. kaitte vangi. Lasti koos teistega maha 10.-20.08. vahel Rapla vallamaja taga, käed okstraadiga seljaltaha seotud.

Vastseliina revisjon ...

Vene partei pilkeleht "Krokodil" saatis oma erikorrespondendi Juri Borini Võrru, kohtuprotsessi jälgima, kus stüüpingil istusid Vastseliina inimesed. Borin tegi sellest loost midagi tõljetoni taolist, mille avaldame lühendatult:

Mitte väga ammu tagasi oli tulekahju Võru lähedal Vastseliinas. Jumalale tänu (vene keel „slava bogu“) kooperative magasiinahoone jäi püsima. Räägitakse tuletoorjute imetööst ja uljusest, et kahju oli vaid kaksummentuhat rubla millegiga.

Igatahes pole Vastseliina tulekahju huvitav kustutamise aspektist ...

Muuseumi sõlmiti seal enne tulekahju intilmsidemeid kooperativekaupluse personalil ja revidentide vahel, s. t. revideeritavate ja revideerijate vahel.

Kooperativevide keskusse saabus signaal, et magasinil juhataja Aime Palm liidus müüja Maimu Ziugandiga jooval magasinil vara. Vastseliina kaupluse saadeti kuri revisjon, mille juhatajaks oli Aino Märks. Need võeti Vastseliinas suure rõõmuga vastu.

— Tere, kallid külalised, — hüüdis magasinil juhataja Aime Palm, — palun kohe lauda istuda.

Ta viis komisjoni kaetud laua juurde, kus just kõige väiksemat osa ei mänginud kanged joogid. Niisugune kohutamine võrastas vahel loob teatavasti hubase ja intilmsed õhkkonna ja lauas tõiustakse juba sinasõpradena. Ja siis asub komisjon tööle.

— Kuule Aime, — ütles Aino Märks, — aga sul on ju puudujaikk, nii umbes tuhat rubla millegagi. Ütle avameelselt, kuhu kraam on jäänud?

— Rõid sõid ära, — vastas kaupluse juhataja revidentide lõbusalt. Kirjutage „on“ poolele rahulikult tuhat kaksada kilo suhkrut, mis just praegu päralt jõudis.

— Täiesti õige, asi on ju aszhuuris, — vastas revident.

Pärast südamlilku jumalaga jättu leiti Aino Märks oma mantli taskust meeldiva suurpruusi: mitu lusat pangatähte.

Mis puutub keskusele saadetud „signaali“, siis sellele kirjutatakse et „kaebust kinnitavaid fakte ei leitud“ ja paber läheb arhiivi.

Neli aastat ei leitud „fakte“, küll aga viiendal. Võibolla seepärast, et Märksil asemel saabus Vastseliina kaupluse teine revident. Igall juhul puuduti äärmiselt (loe vargus) ületas kakstuhat rubla.

Vot, just sel momendil juhtus magasinil tulekahju. Kurjade kätega tsikud olid tunginud kaupluse ja panid selle põlema. Et asi jätaks õige sisemurru mulje, oli kaasa võetud kaks paari kummisääriluid, paar suusasapaid ja — neli pudelit vodka.

Mitlits asus oma tuntud agarusega sissemurdaid ja tuleõutajaid otsima. Komisjonil polnud midagi tegemist tuleõutajatega, vaid nad püüdis kindlaks teha natu kaupa on veel müüdniks kõlblik. Komisjoni esimees L. Kahja hindas paljavõitlikult kõlblikke tovarisid, tema emal ja ämm olid ka kohal ja huvitusid kaupade eest, mis praagihinnaga eest müüdnivad. Kõnel autol ja kohalesõitnud suuulased E. Naela juhtimisel võtsid kõik kaasa, mis näppude vahele jäi. Nii igaks juhaks ...

Kui tulekahju oli lõplikult kustutatud ja rusude vahel olevad kaupad klrres korras realiseeritud, leidis komisjon ka süüdlased: Aime Palm ja Maimo Ziugand.

Nende üle mõistis kohut Võru raajoonikohus, kuid mitte vaid nende üle. Kaebaluste pingil istus veel Aino Märks. Ziugand ja Märks said neli, Palm kuus aastat vabadusekaotust.

VOITLEJA

peaesindajad

USA: E. Vallaste, 243 East 34th St New York, N. Y. 10016, U.S.A.

Kanada: B. Leeman, 191 Donlea Drive, Toronto 17, Ont., Canada

Ruotsi: Ed. Karjel, Västeråsvägen 36-C, I tr., 832 23 Eskilstuna Post giro 39 43 67 — 7 Sweden

Inglisemaa: V. Pärtel, 23 Linden Mansions, Horsev Lane, High gate, London, N. 6, England.

Austraalia: U. Masing, 20 Eggleton Street, Blacktown, N.S.W. 2148.

Väljaandja Kirjastus „Võitleja“. Ilmub kuus korda aastas. Trükitud Meisteri trükkijaga Heidelberg-Eppelheim. Tallinnahind on avaldatud viimastel leheküljel ühele vassukul, kuulutushind on ühele paremal raami sees.

Verleger: Verband „Võitleja“. — Verlag und Redaktion: 6900 Heidelberg 1, Postfach 10 5699. — Verantwortlicher Redaktor: A. Ionen. — Druck: Druckerei Meister, 6901 Eppelheim-Heidelberg, Wasserturmstraße 52. — Erscheinungswiese: Sacha Mel Jährlich. — Bezugspreis: DM 30 — jährlich. — Verlagsort: Heidelberg.

ARRO, , üliõpilane Tallinnast, 25-aastane. Oli lennuvõttes teenimise pärast Tallinna Paterei vanglas 1951.a.

ARRO, Kristjan, end. Riigikoguliige, talupidaja. Suri küüditatuna. (Küüditatute nimistus on Christina Matsi p. * 25.01.86, Abja vallast küüditatuna.)

ARRO, Peeter, Are valla konstaabel ja abikaasa Martha küüditati 41.a. Mõlemad on surnud. (Küüditatute nimistus on: Peeter Ennu p. * 30.12.03 a Martha Markuse t. * 16.10.13.)

ARRONG, Hugo, meremees-masinamõõrja, 18-aastane. Hukkus merel 17.06.41.

ARU, autojuht, 20. Diviisi teeninud, oli Vorkuta laagris 5110/36.

ARU, Aino, Saaremaalt, noor noime. Melsavendade abistamise eest areteerituna oli Taisheti vangilaagris 1950/51.a.

ARU, Alfred, Äriteenija Tallinnast, umbes 30-aastane. Oli Vorkuta laagris. Poissmees, ema elas Eestis.

ARU, Eduard, Vanem mees, raamatupidaja ja põllumees Mäntus Saaremaal. Märvalti Kuressaare lossis toore piinamisega 40/41.a.

ARU, Elmar, * Rajangu vallas Pärnumaal 14.02.24, † 14.04.44 Rakvere juures.

ARU, Friedrich, Väikekoha pidaja Torgu vallas Saaremaal. Märvalti Kuressaare lossis 40/41.a.

ARU, Juhana, Mardi p. Tartu vanglast deporteeritud 02.07.41.

ARU, Ott (Otto), Pärsuma valla, Saaremaalt, Punaste poolt mobiliseeritud 41.a. Kadunud.

ARU, Osvald, Pärsuma valla, Saaremaalt punaste poolt 41.a. Oli hiljem Punaväe Eesti Korpuses. Kadunud.

ARU, Vladimir, Saaremaalt Põide valla Riidama küllast. * 1910-12. Mobiliseeriti punaste poolt 41.a. Kadunud.

ARUJA, Elmar, Üliõpilasena Vabadussõjas, hiljem Kuigatsi vallas KL pealik ja abimeesõule või metsaõule. Märvalti punaste poolt punase teise okup. alguses (1944). (Nimi ekslikult toodud Arula' na leheküljel 208.)

ARULA, Ago, * 13.09.13 Järvamaal. † Vaivara jaama juures 27.07.44.

ARUMAA, , Suure-Jaanist, üks kümne õpilase seast, kes viisid Eesti lipu S.-Jaani kiriku torni 1950.a. ja said kõik 25-aastast sunnitööd. Nähtud Tallinnas Pagari-tänavas keldris.

456

AVI, Raimond, Jõgevalt, umbes 38-aastane end OK mees. Oli 1955.a. Siberis, orjolaagris. Oli juba 12 aastat Siberis olnud, viimati laagris Nr. 385/77.

AVIK, Aido, II/5.Piirki. Rüg. II rühma III kahuri number. † Melikoorima lahingus 16.08.44 Meeksi vallamaja lähedal.

AVIKSON, Arnold, Rakvere linnapea poeg. Küüditatud 41.a. (Vaata eespool. Aaviksoo all.) Oli Taishetis.

AVIKSOO, Heinrich, Rakvere linnapea. (Vaata ka eespool. AAVIKSOO.) Suri ühes Siberi päijapoolses laagris. Abikaasa oli Kirovis. (Küüditatute nimistus on: Heinrich Jaani p. * 18. 12. 80; Arnold Heinrich p. * 23.09.18; Ellen Heinrich t. * 31.12.16; Heljo Heinrich t. * 19.03.21 ja Rosalie Emilie * 26.03.85.)

AVVO, Vassili, Mihkli p. Tartu vanglast deporteeritud 02.07.41. (A-läheleste lõpp.)

BACHMANN, , Võimlemisõpetaja Tallinnas, u. 40-aastane. Oli ohvitserina „Wiking“ Diviisis olnud. Nähtud Vorkuta laagris.

BACHMANN, Erna, Tallinnast. Oli juunis 1955 laagris 0/18 Taisheti piirkonnas.

BACHVAL, Taavet, Riideäri ja maja omanik Jõhvis. Küüditati koos abikaasa ja poja. (vaata Lhk. 208) (Küüditatute nimistus on Taavet Mihkli p. * 03.02.74, Pauline * 27.05.77 ja poeg Harald * 10.04.07.)

BARTELS, , kino „Bibabo“ omanik Tallinnas. Küüditati koos kahe poja ja abikaasaga, kes on vist tagasi pääsenud. (Küüditatute nimistus on: Gustav Jaani p. * 06.10.87, Hilda Johannese t. * 20.04.04 ja Gustavi pojad Elmo * 12.08.30, Jacn * 19.03.28. Nõmmelt küüditatutena.)

BARTELS, Jaan, ärimees Pärsuma valla Saaremaalt. Küüditati 41.a. (Küüditatute nimistus on Aadu Jaani p. * 26.02.92, kuid ei ole Jaani-nimelist Pärsuma valla.)

BAUMANN, , insener Tallinn-Nõmmelt. Oli 1946.a. Tallinna Paterei vanglas. Kümneks aastaks sunnitööd mõistetuna oli 1948.a. Abakurvis ja 1953.a. detsembris Oserlagis, Taishetis.

BAUMANN, Peeter-Eduard, Karli p. Tartu vanglast ära viidud 02.07.41.

ANNUS, , provi. Ärimomanik Pärnust. Küüditati koos tütarde Alli ja Ainoga 41.a. Tomski obl. Chainski r. (Küüditatute nimistus on Elfride Juhani t. * 29.06.92, Aino Augusti t. * 22.07.20 ja Ally Augusti t. * 10.09.23.)

ANNUS, Albert, * Vaivaras 25.05.04 † 27.02.45 Väilalaatsaretis N. 168 (mot).

ANNUS, Atko, Nimi on Lübecki Vorwerki kalmistul eestlaste mälestustahvil.

ANNUS, Leopold, * Vaivaras 06.01.08. Saksa asutused otsisid tema kui sõjaväelase, surnud või langeund, omakseid.

ANNUS, Valentin, Jaani p. Tartu vanglast deporteeritud 02.07.41.

ANSON, Adolf, * Tallinnas 11.10.25. † Sinimägedes 04.08.44.

ANSON, Leo, elektritsener. * 1910. Oli Vorkutas 5110/36, shaktide 12, 14 ja 16 mehhaanika osakonnas.

ANT, , insener Tallinnast. Hukkus a/l Nordsternil.

ANTIK, Ilmar, Virumaalt, Mahu vallast. Kaotas jalad miini juhuslikul plahvatusel. Surnud Rakvere väilalaatsaretis 41.a. augustis.

ANTON, (pole selge, kas eesnimi või perekonnanimi). Asundustule omanik Jõhvi asunduses. Aktiivne KL liige. Märvalti oma talu õuel hävitus pat. poolt juuli aug. 41.

ANTON, Alfred, Antslast 17-aastane. Katsus Karjalas üle Soome piiri minna. Tabati punaste poolt. Sai kümneaastase karistuse. Ei vabanenud 1954.a. alaealiste amnestia alusel. Töötas 1954.a. Karabassis.

ANTON, August, talupidaja Kallastelt, Tartumaal. Maha lastud hävituspat. poolt oma kodu sõja algepäevil 1941. (Kas on sama isik, kes on toodud Lhk.204?)

ANTON, August, põllumees Võrumaal. Areteeritud 1940.a. Saatus teadmata.

ANTONOV, IVAN, Antoni p. Tartu vanglast deporteeritud 02.07.41.

ANTONOV, Stepan, Tartu Ringkonnakohtu liige. Küüditati 41.a. (Küüditatute nimistus on Stepan Jakovi p. * 1890, Petersit küüditatuna.) (Kas võiks olla samane Lhk. 204 toodud Antonoviga, kes suri Solikamskis?)

ANTSU, August, taluperemees ning OK rühmaülem Pärnumaal Sooniagana v. Rabavere külast. Areteeriti 1944.a. Surnud Siberis 1946.a.

453

ARUMAE (end. GRUNBERG), August, Pärnu Nigulist koguduse õpetaja ja praost. * 04.08.95. Küüditati koos abikaasaga 41.a. Abikaasa Lilly-Friederike * 06.09.1900, suri Siberis. Praost pääses 1958.a. Eestisse tagasi. Suri Pärnus 26.09.76.a. Ka poeg Kalle * 26.06.26. küüditati 41.a. Kalle oli 1955.a. Tomski obl. Chainski rajoonis tallipoisina ja vist töötas seal veliskerina.

ARVISTO, Evgeni, * Audrus Pärnumaal 23.12.23. † Sinimägedes 02.08.44.

ASPERG, Aleksander ja Hildegard. Küüditatud 41.a. Mõlemad on surnud. (Küüditatute nimistus on nimi antud ASPRE, Aleksander, umbes 55-57-aastane ja Hildegard Jaani t. * 11.02.96(?). Küüditati ka nende poeg Valdek-Johannes * 16.04.27, kuid tema pääses Eestisse tagasi. Noorem poeg pääses küüditamisest, kuna oli küüditamise ajal mingis laagris. Viimandist oli küüditatud veel Johan-Aleksander Ado poeg Aspre, * 02.05.80.a.)

ASSAFREI, Elmar, * 20.04.14 Kaismaal. † 25.07.44 Jõhvi juures.

ASSI, H., 33-aastane poosman. Hukkus merel 28.12.42.

ASSI, Paul, Valgamaalt, umbes 40-aastane. Anti prantslaste poolt Metzist venelastele välja 22.10.45.

ASSMUTH, Chrisfield, Arst Tallinnas ja Kudas. Saksomaale ümberasununa hukkus grenaadikillust tabatuna Brandenburgis, aprillis 1945.a.

ASSON, Helmuth, Eesti Diviisi Sõjakirjasaatjate rühmast. 23-24-aastane. Hukkus Sõrve poolsaarel Saksomaale evakueerimisel nov. 44.

ASTA, , Nähtud inta orjolaagris. Oli vene ühe vabadusõmba õhku lasknud ja selle eest kinni mõistetud.

ASTOK, Artur, 35-aastane elektrik. Oli Vorkutas, otd. 10, kaevandus Nr. 23 või 3, sekts. 175/10. Tal oli kaks last Eestis.

ASU, Arnold, Langes 12.07.41 Linnu talu juures punaväe kätte vangi. Paari päeva pärast leiti tema laip Pede jõe äärest.

ASU, Herbert, Vangistati 41.a. koos viie teise Treffneri Gümnaasiumi õpilasega. Märvalti.

ATTIL, Arnold, * 01.04.18 Pärnumaal Halingas või Hallistes. † 11.08.44 Permisküla saarel.

ANWELT, Wilhelmine, Inglisekeele õpetaja Tallinnast. Mõrvatud 45.a. jaanuaris, Warthegeust põgenemisel.

ARAK, Agu, Agronoom. * 01.02.83. Kauaaegne Kehina Kõrgema Kodumajanduskooli juhataja. Vangistati punaste teise okup. ajal. Oli kümme aastat Siberis, siis pääses pimedana Eestisse tagasi. Suri Eestis, Nõmmel 02.12.69.

ARAK, Viktor VR II/3, res.kpt. * 22.04.96 Sindis. Vabadussõjas Soomusrong Kapten Irvel. Korpi Vironia vil. Eesti Panga Tartu osak. abijuhataja, hiljem Tallinas. Haigus päästis 40/41.a. areteerimisest. Saksa okup. ajal töötas pangas. Jõi 1944.a. Eestisse. Oli kümme aastat Siberis. Pääses tagasi 1955, kuid ei lubatud vabadusse pääsenud perekonna juurde minna. Suri 09.05.63.

ARALDSON, Kosti (Konstantin) Saaremaal, Pärsema vallast. Areteeriti punaste teise okp. ajal. Kadunud.

ARB, Richard, Autojuht Tallinnast. Oli Leningradi vanglas, hiljem Svobodnai linnas Amuri obl.

ARBEITER, Jaan, meremees, kukkunud sõjategevuse lõttu 1939/44 vahel. * Karulas 14.07.01.

ARBEITER, Marie Karula valla Kiiviti talust. Küüditati 41.a. (Küüdit. nimistus on Marie Ferdinandil lütar. * 14.01.79.)

ARDLA, (res.) n-ltn. Pärnu telefonivõrgust. Oli Elsterverda vene sõjavangilaagris 45.a. juunis.

ARE, ohvitser, Tallinnast pärit. Oli sõjavangina Stalinos, kus on 5000meheline laager neile, kes on saanud kuni 25 aastase karistuse.

AREMANN, Johannes, * 25.05.17. Mõrvatud punaste poolt Kirblas 14.07.41.

AREN, Ilmar, * 24.11.24 V.Põltsamaal. † Narva jõe joonel Vaasa all 25.07.44.

ARENS, Hilari, Jakob p. Tartu vanglast deporteeritud 02.07.41

ARGEL, , eesnimi teadmata, Jüri poeg. Lelle elavina 17-18-aastane poeg. † Mjr. Robinsoni kompaniis 21. või 22.02.42

ARGEL, Reet, Punaste poolt Pärnemaal Kanaküla lähedal 1944.a. septembris tabatud, saksa luure agent-radist. Saatus teadmata.

ARING, prova. küüditatud 41.a. Oli Kirovi obl. Shurme (?) alevikus. (Küüditatute nimistus on Marie Aring, * 12.11.92. Tallinnast küüditatuna.)

ARIVA, August, * 1900, Ariva telliskivi-veskis Soare vallas, Tartumaa. Mõrvatud punaste poolt Alatskivil 41/42.a.

ARJAS, Arnold, grenader. * 19.05.19. † 10.11.43 Stanislavovo lähedal.

ARJUKESE, Peeter, * 22.10.17 Meeksil. † 15.08.44 Ilusamänniku (?) Narva rindel.

ARM, Franz-Gunnar, * 23.12.24, end Gustav Adolfi Gümnaasiumi õpilane. Kadunud.

ARMSEN, Bruno, pangaametnik Tallinnast Suri ümberasujana Saksamaal Mecklenburgis 11.07.45.

ARNA, August, Josepi p. Tartu II Haavakliniku sanitar. Areteeriti 30.06.41. Tartu vanglast deporteeritud 02.07.41.

ARNOVER, naine. Viidi küüditulserongi areteeritud naiste vagunis 41.a. juunis Tallinna Kaudu Venemaale. (Küüditatute nimekirja kohaselt võiks olla Hilda-Lovise, Juhani t. * 15.04.14.)

ARNOVER, , perekond küüditatud 41.a. Kirovi obl. metsatöödele. (Küüditatute nimistu kohaselt Loodnalt — Rudolf Aadu p. * 1908, Felicitas * 1911 ja nende poeg Kalte, * 06.02.37.)

ARON, Leopold, Postijaama pidaja Rakveres. Mõrvatud punaste poolt Vabadussõja ajal det./jaan. 1919.

ARRAS, , Vanglast. Surnud Siberis, vangilaagris.

ARRAS, Erik-Vello, * 14.06.24. End. Gustav Adolfi Gümnaasiumi õpilane. Longes Mecklenburgis 1944.a.

ARRAS, Viily, * 1924-25. Küüditati 1945.a. Töötas velskerina Vorkutas, 175/365-II.

ARRO, , umbes 26-27-aastane. Oli Vorkutas, laager 5110/36.

ARRO, , rohuteadlane Abja alevikust. Küüditati 41.a. koos abikaasaga. Saatus teadmata. (Küüditatute nimistu kohaselt võiks olla Christian Matsi p. * 25.01.85 või Mats Matsi p. * 27.03.82 ja Ann * 14.01.87, (kõik üle 50-aastased), või Elmar Matsi p. * 04.03.09, (32-aastane) ja Elvi, Matsi tütar * 14.02.08. Viimase kohta on andmeid, et ta töötas Tomski obl. Chajnski rajoonis kolhoosis muusikaõpetajana. Ta oli küüditatud Pärnust koos onu lastega.)

ARRO, Benita, 22-aastane äriteenija. Oli 1946.a. ühes Siberi laagris.

E. V. vanune Gunnar Neeme

Nood Eesti Vabariigi lapsed, kes samaaegselt sündinud ning temaga koos juubelilaatsia ja sünnipäeva pühitsevad, said osa kõigist noist, eriti aga väinseist, hüvedest, mida oma riik pakkuda suutis ja oskas. Rahvuslikkus väinuse harridus ja ajavaim kasvatajajana inimeseks kujunemisel oli määrav tähtsusega.

Gunnar Neeme sündis 19. mail 1918. Sünnikohaks meie väime pealinn Tartu kõrgemate õppeasutuste ja vanema teatrira.

Gunnar lõpetas gümnaasiumi, õppis hilisest aega ülikoolis ja juba varakult kutumust tundes jätkas koostööd Kõrgema Kunstnikooli „Pallas“ maaliklassi. Hiljem täiendas end samal alal Saksamaal. Ajateenistusest kaitsesvões vabanevult just venelaste tulekul võttis aktiivselt osa varsti alanud põrandalustest vastupanuliikumistest koos Olev Reintalu ja teistega ning oli esimesi vabatahtlikke Tartu vabastamiseks. Hiljem ERNA II koosseisus Saksa sõjaväes Soomes ja Novgorodi rindel. Pagulasena Saksamaal tegev kunstipeetajana USA 3. Armees sõjaväelaste koolides ja Valga laagri koolides Nürnbergi lähedal.

Saatus perega Austraaliasse 1949 ja jäi pentuma Melbourne'i. Teenis rakenduskuunstnikuna, viimased 14 aastat on tegev olnud kunstipeetajana Viktooria osariigis. Õpetöö haarab aktiivseid, akvarelli ja õlmalai. Loominguliselt tegev graafikuna, skulptorina ja mitmel erialal rakenduskuunstnikuna.

Esimene kunstnäitusel esinimine 1939 Tartus, omanäitus samas 1943, välismaal Saksamaal Fühthsis 1946. Austraalias näitusel alates 1952. Keskmise näituse 2 - 4 tööga (maaleide või skulptuuridega) esinemist arv 15 - 20 näitust aastast. Lisaks korraldanud 9 rändnäitust eestlaste keskusis üle Austraalia mandri. Auhindu saanud Saksamaal 4, Austraalias 14, Filipiinidel 1 ja Uus-Meremaal 1.

Liikmena kuulunud või kuulub Eesti Kultuurikomitee Liitu, Vabale Saksa Kunstnike Ühingu, Viktooria Kunstnike Ühingu, Malverni Kunstnike Ühingu, Mentone-Mortmalleo Kunstnike Gruppi, Reaals Kunstnike Kildu Austraalias ja Viktooria Skulptorite Ühingu. Viktooria Eesti Vabatahtlike Ühingu, akadeemilise Korp! Ugalaase.

Põgusa vaatlusvõimaluse Gunnar Neeme kui looja pakitsevasse sisemaailma pakub kahe tema sulest ilmunud luulelise proosa teose süvenemisele tähelepanelik lugemine: „Kollane vihm“, alapealkirjaga „Mõeldud nägemist ja mõistmist“. Autori illustreeritud. Adelaide, 1976, „Mist of Time“, alapealkirjaga „Meditations in words and pictures“. Autori illustreeritud. Melbourne, 1976. Mõlemad on trükitud.

Neis esinev luuleline proosa kujutab endast mõtiskelajajuurdele ülestähendatud vaatluste tulemusel saadud elamus, mida sõnas ja kujutlusis (illustatsioonides) esitatud sümbolite abil väljendab.

Tuntud on tema huvi eesti mütooloogia, kuid ka idamaisest usundist ja üldse religioosifilosoofia vastu. Ta on neid uurinud. Töötas kaua aega „Kalevipoja“ abstraktsete illustatsioonide loomise kallal.

Ajakirjas „Tulimuld“ nr. 2/1967 ilmus „Nägemist ja mõistmist“ üldpealkirja all pealkirjaga „Kollane vihm“, üldpealkirjaga „Mõeldud nägemist ja mõistmist“. Autori illustreeritud. Adelaide, 1976, „Mist of Time“, alapealkirjaga „Meditations in words and pictures“. Autori illustreeritud. Melbourne, 1976. Mõlemad on trükitud.

Nelis esinev luuleline proosa kujutab endast mõtiskelajajuurdele ülestähendatud vaatluste tulemusel saadud elamus, mida sõnas ja kujutlusis (illustatsioonides) esitatud sümbolite abil väljendab.

Tuntud on tema huvi eesti mütooloogia, kuid ka idamaisest usundist ja üldse religioosifilosoofia vastu. Ta on neid uurinud. Töötas kaua aega „Kalevipoja“ abstraktsete illustatsioonide loomise kallal.

Ajakirjas „Tulimuld“ nr. 2/1967 ilmus „Nägemist ja mõistmist“ üldpealkirja all pealkirjaga „Kollane vihm“, üldpealkirjaga „Mõeldud nägemist ja mõistmist“. Autori illustreeritud. Adelaide, 1976, „Mist of Time“, alapealkirjaga „Meditations in words and pictures“. Autori illustreeritud. Melbourne, 1976. Mõlemad on trükitud.

Neis esinev luuleline proosa kujutab endast mõtiskelajajuurdele ülestähendatud vaatluste tulemusel saadud elamus, mida sõnas ja kujutlusis (illustatsioonides) esitatud sümbolite abil väljendab.

Tuntud on tema huvi eesti mütooloogia, kuid ka idamaisest usundist ja üldse religioosifilosoofia vastu. Ta on neid uurinud. Töötas kaua aega „Kalevipoja“ abstraktsete illustatsioonide loomise kallal.

Ajakirjas „Tulimuld“ nr. 2/1967 ilmus „Nägemist ja mõistmist“ üldpealkirja all pealkirjaga „Kollane vihm“, üldpealkirjaga „Mõeldud nägemist ja mõistmist“. Autori illustreeritud. Adelaide, 1976, „Mist of Time“, alapealkirjaga „Meditations in words and pictures“. Autori illustreeritud. Melbourne, 1976. Mõlemad on trükitud.

Neis esinev luuleline proosa kujutab endast mõtiskelajajuurdele ülestähendatud vaatluste tulemusel saadud elamus, mida sõnas ja kujutlusis (illustatsioonides) esitatud sümbolite abil väljendab.

Tuntud on tema huvi eesti mütooloogia, kuid ka idamaisest usundist ja üldse religioosifilosoofia vastu. Ta on neid uurinud. Töötas kaua aega „Kalevipoja“ abstraktsete illustatsioonide loomise kallal.

Ajakirjas „Tulimuld“ nr. 2/1967 ilmus „Nägemist ja mõistmist“ üldpealkirja all pealkirjaga „Kollane vihm“, üldpealkirjaga „Mõeldud nägemist ja mõistmist“. Autori illustreeritud. Adelaide, 1976, „Mist of Time“, alapealkirjaga „Meditations in words and pictures“. Autori illustreeritud. Melbourne, 1976. Mõlemad on trükitud.

Põlvkonnad ja C. R. Jakobson

Ajaleht „Sakala“ 100-aastase juubeli puhul (11. märtsil 1978) tulid meelde väljaandja ja väsimatu sulega ja tegudega vöitleja C. R. Jakobsoni kirjutuse tsitaat põlvkonnade probleemidest, mis võiks olla ka tänapäeval kirjutatud:

„Aga seda eteme lootnud ja peame nõudma, et isamaa armastus ja rahva au iga võitleja juures kõrgemal seisab kui oma au ja kasupidamine ja et võitledes ausalt teed käikse. Peale selle on iga inimesel oma teatav kogus, kus tema jõud nooresoo nõudmistest koosta otsa lõpeb ja ta noorematel meeslele end kõrvale ka aset peab tegema. Tahab ta selle loomuliku käigu vastu panna, siis ei ole tal mitte ükski vanad... „õrks, vaid ka isamaa-armastuse puudus.“

AUA, Artur, End. Kohtuministeeriumi pearaamatupidaja. Küüditati 41.a. * 11.05.92. Surnud vangilaagris Sverdlovski obl. 42.a. jaanuaris. (Ei ole küüditatute nimistus.)

AUDRU, Evald, ltn. (end. ANDERSON) * Kallikülas, Põltsamaa linnas lähedalt. Tabatud 05.07.41 pärast Põltsamaa linnas vabastamise katse nurjumist. Piinatud ja mõrvatud miilitsameja teise korra oknast munakivisillutisele väljaviiskamise teel.

AUGA, , raadioaparatuuride töökoja omanik Rakveres. Mõisteti kümneks aastaks sunnitoole ja viidi Vassilemma vangilaagrist Venemaale. (Teade 1950.a.)

AULE, , Taluperenaine Viljandimaalt. Oli 1942.a. oktoobris Sverdlovski läbikäiguvanglas.

AULE, Bernhard, Taluperemees Kabala valla Pühari küllast. * u. 1885. Küüditati 41.a. koos abikaasa Mariannega. (Ei ole küüditatute nimistus.) Teadmata kadunud.

AULIK, Jaan, Velise metsaülem. Hukkus 08.01.45 Dresdeni õhustpommitamise ohvrina, koos poja Sven-Erikuga ja arvalavasti ka abikaasaga.

AULMANN, Alex (vana nimi, uus nimi ei ole teada. Kingsepp. Lasti maha oma maja taga aias, punaste teise okup. ajal.

AUMAA, Leonhard, 30-35-aastane. Areteeriti 1950.a. saksa sõjaväes teenimise pärast. Oli Vorkutas laager 5110/36.

AUN, Dagmar, Õpetaja Lenderi Gümnaasiumis, Tallinnas. Saksamaale ümberasununa hukkus Dresdeni õhurünnakul 13.02.45.

AUN, Karl, Metsaülem Kilingi-Nõmmelt. Surnud 29.06.45. Danzigis.

AUNVERE, Ants (ka AUNVER), Punaste poolt surma mõistetud Võru professoris 1970.a. (vaata lk. 31.)

AUS, Konstaabel Järva-Jaanis. Jõi kadunuks kui punased 1941.a. Eestist põgenesid.

AUS, A., koos naise ja kahe lapsega küüditati 41.a. Oli Nõmme Rahu koguduse õpetaja. (Küüditatute nimistus on: Artur Jüri p. * märtsis 1893; Pauline Juhani t. * 16.10.93 ja lapsed: Rein * 13.05.28, Silvo * 20.12.18.)

AUS, Arvo, Küüditati Rakverest koos vanematega 41.a. Ema oli lauluõpetaja. (Küüdit. nimistus on: Arvo Reediku p. * 03.10.23; Reedik Jaagu p. * 14.03.96 ja Helmi Jaani t. * 10.05.01.)

AUS, Eduard, Talunik Saaremaal, Salme vallast. Mõrvatud punaste poolt Kuresaare lossis 40/41.a.

AVDOV, Ferdinand, Juhani p. Tartu vanglast deporteeritud 02.07.41.

AVERMAA, , vandeadvokaat ja notar Tallinnast. Oli Patma laagris, hiljem „vabalt ümberasustatud“ Krasnojarski obl.

AUS, Harri, Eesti sõjaväest punaväe 21.laskurpalgu I pataljoniaga Venemaale viidud, oli sõja alguses Porhovi lähedal Hilova lahingus, kus suurem osa pataljonist hukkus. Kadunud.

AUS, Jaan, Vähmaja rajooni konsulaat. Küüditati 41.a. koos abikaasaga. (Küüditatute nimistus ei ole sellenimelisi.)

AUS, Johannes, Talunik Saaremaal Pärsema vallast. Küüditati 41.a. (Küüdit. nimistus on Johannes Priidu p. umbes 37-aastane.)

AUS, Kristjan, Anitrovi p. Tartu vanglast deporteeritud 02.07.41.

AUS, Ustav, Talunik ning aktiivne maanoor, KL päälisk Saaremaal Pärsema vallas. Mõrvatud punaste poolt Kuresaare lossis 40/41.a.

AUSMA (ka AUSHMA ja AUSMAA), , Kordnik Pärnust. Küüditati 41.a. (Küüditatute nimistus on Aleksei Jüri p. * 04.04.1900, Evalia Jüri t. * 12.10.16 ja Harry Aleksei p. 14.10.26. Üks AUSHMA nimeline suri Siberi laagripunkti Nr. 35 Sevurallag. 1941.a. juuli ja 1942.a. jaanuari vahel. AUSMA nimeline suri Krasnojarski laagris 1955.a. Kas kumbki neist võinuks olla kordnik Ausmaa?)

AUSMEES, Jaan ja abikaasa Leena (kapten Ausmehe onu). Küüditati 41.a. Surid Siberis. (Ei ole küüditatute nimistus.)

AUSTA, Värdi, ltn. * Elva vallas 08.02.16. † Püspasveres 28.08.44.

AUVAART, Leo, Taluperemees Saaremaal, Pangal. Küüditatud 41.a. Kadunud. (Ei ole küüditatute nimistus.)

AUVAART, Paul, Saaremaal, Pangalt. Mobiliseeriti punaste poolt 41.a. Langenud Velike Luki all 42.a.

AVALD, , Tallinnast, Õllevalvuridirektor. Oli Taishegi laagris. Lahkus sealt 1954.a., teadmata kuhu.

AVALD, Boris, Leonhardi p. Tartu vanglast deporteeritud 02.07.41.

AVAMAA, , notar Tallinnast. Oli Sardonskis, Mordva SSR. (Kas AVARMAA või AVERMAA?)

Juubilar

Kolm suurjuubelit Torontos

tähistasid Torontos oma suurjuubeleid: dipl. agr. Hans Saar, major Boris Leeman, VR II/3 ja õigusteadlane Voldemar Ernesaks.

Kõik kolm kuuluvad korp. Vironia liikmeteks. Hans Saar oli üks noid, kes Vabadussõja puhkemisel oli Riia tehnikaliikliku üliõpilane ja rattas kogu teiste viroonlastega nn. Vironia ekspressiga ja erakodsete selkustega kodumaale, et astuda Eesti rahvaväe ridadele. Ta võitles kogu sõja kestel soomusrongis nr. 1 (kpl. Irv) ja lõpetas pärast võidetud sõda Tartu Ülikooli põllumajandusteaduskonna diplomagronomina. Nüüd oma 85-a. sünnipäevajuubelit tähistanud Hans Saar (sünd. 16. märtsil 1893) tegutses vastutavatel ametikohtadel nii riigi- kui ka erasektoris, oli viimati Kersoni kunstiarveteastes juhtivalt tegev. Kuna ta oli ühinunud vabadussõjalaste liikumisega, siis elas ta üle ka tagasilööke ja vintsuutsi. See ei murdnud aga meest ja ta jõudis oma suurjuubelini vaimsest ja füüsilisest elujõulisena.

Major Boris Leeman, VR II/3, Anija mees, võitis I maailmasõjas osas keisri kaardiväe kütiräsiõde ohvitserina ja võitles kogu Vabadussõja ajal I ratsarügemendis eskadroni ülemana, olles enne seda olnud lähemat aega soomusrong nr. 1 ohvitser. Võitis osa Vabadussõja ühest uljamaist ja legendarsetest heroisoonidest – Võru alt Jakobstadi (Jekabpils), oli oma mees- tegeva esimehe, kes pärast 250 km retke jõudis Döümani ja ületas selle paatidega ning vallutas Jakobstadi. Tema korraldusel heisati sini-must-valge lina rakoja torni. Teenis raha ajal Ratsarügemendis eskadroni ülemana, viimati Tallinnas Üksikeskadroni ülemana, kus talles langes osaks Rootsi kuninga eskorteerimise au viimase viibimisel ametlikult küllalisena Eestis. Paralleelselt õppis ta Tartu Ülikoolis majandus- ja õigusteadust. Ka tema ühines vabadussõjalaste liikumisega ja kannatas repressaalide. B. Leeman, meie lehe peasisindaja Kanadas, on rikkalikult dekooreeritud: peale Vabadussõjast isikliku vahvuse eest omab ta vene Anna ordeni, Püha Jüri risti tammelehega, Läti Karutapjate ordenist, Läti Kõrgema risti, kaks Eesti ordenit, Rootsi Mõõgajärde risti, Belgia Kroniordeni risti, Leedu teeneteristi ja EVÜ kuldse teenetemärgi.

Õigusteadlane Voldemar Ernesaks, praegu Toronto Eesti Sõjapanga president, sündis Tallinnas 17. aprillil 1903, seega nüüd 75-aastane, sai tutvavaks kooli- ja üliõpilaseks sportlasena. Kõrs vendadeks Arnold ja Evald olmas Ernesaksade „dünastia“ peasegu kõik Eesti rekordid ujumises; lisaks oli ta veel edukas paljudes teistes kergejõustiku distsipliinides. Olles küll õigusteadlane, tegi ta oma karjääri panganduses, olles viimati Pärnu Krediidipanga direktor. Viimase sõja päevil Pärnu linnapea. Tema põgenikuteekond tõi teda Saksamaale, siis Inglismaale, Iirimaa ja viimati – Kanadasse.

Koos paljude sõpradega ja seltsivenudega hüüan kõigile kolmele nende auväärsete juubelite puhul: Fiducit!

Arnold Joonson

N. Y. EVÜ peakoosolek

9. aprillil toimus New Yorgi Eesti Majas vanima eesti sõjameeste ühingu vabas maailmas – Eesti Vabadussõjalaste Ühingu – korraline peakoosolek, mida juhatas õp. E. Kuusler ja protokolliis B. Parming. Osavõtt oli leige. Võeti vastu aruanded ja diskuteeriti – peamiselt – ühingu kompetentsi mittekuuluvate probleemide üle.

Juhatusse kujundamisel, kus esimees ja laekur tulevad eraldi valida, jäid ainsateks kandidaatideks esimehe kohale Elmar Lipping ja laekuri kohale Aleks. Altkas, kuna kõik teised keeldusid. E. Lipping sai poolt 21, vastu 4 häält, kuna rikutud või tühe seadeid oli 3. Laekuriks valiti A. Altkas 27-me poolthäälega. Teisteks juhatuseliikmeteks valiti (hääle järjekorras) Bernhard Parming, Emil Jüriväli, Tiit Lehtmees, Olo Kruus, Margie Derriek, Linda Dreyman ja Jaan Kõnnap; vähemate häältega jäid kandidaatideks Elmar Keerd ja Hamlikar Mengel.

„Praporshthikud“

„Läti kütide“ nimelise Sevastopoli kaardiväe motoriseeritud õppepolk ja selle „ratsionaliseerijad“ korraldasid kussagi Balti sõjaväeringkonnas „võimalik et Eestis“ – kommunistliku laupäevaku. Polgu poligonil ja kasarmutes toimus suurpuhastus... Selle teate avaldab vene armee peahäälkandja „Krasnaja Zvezda“ kpt. L. Rjumin sulust. Aktsiooni polgus olevat juhatanud praporshthik E. Strikauskas, nime järgi leedulane.

Auaste „praporshthik“ oli tsaararmee ohvitser ja vastas eesti lipnikule. Punaarmee oli see auaste kaotatud, smuul ka mereväe vastav aste „mitshman“. Hiljuti tasanti need astmed, kuid mitte enami ohvitseridena vaid mingi vahepealse astmena veebl („starshina“) ja „leitnandi“ vahepeal. Ta kannab peasegu-ohvitseri paguneid, kuid seda ta pole, vaid endise aseohvitseri sarnane. Mis ülesanded tal on, ei selgu vene kirjutustest. Tihti selgub aga vene militaartükkidest, et „praporshthik“ või „mitshman“ on allüksustes midagi peremeist taolist, kes valvab heakorra, täpse munderduse ja muu sarnase eest.

Johan Holberg

10. aprillil k. a. lahkus igaveseks tundu eesti poliitik ja Vabadussõja veteran, õigusteadlane ja res.-kapten (retmeister) Johan Holberg. Ta täitis valimiskogu liini pidi E. V. presidendil ülesandeld. Lahkunu maeti Torontos, kus asub ta perekond.

J. Holberg sündis 20. veebruaril 1893 Pärnumaal, Saugas, taluperemehe pojana, õppis Pärnu Aleksandri gümnaasiumis, õigusteadust Peterburis, kuid lõpetas Tartus. Lõpetas Pauli sõjakooli kaadriohvitserina ja võitis osa Vabadussõjast. I. Ratsapolgus eskadroni ülemana. Sai isikliku vahvuse eest Vabadussõjast, arvestades tema uljust legendarset operatsiooni Võru alt Jakobstadi (Jekabpils) ja oli üks noid, kes aitas vabastada Põhja-Lätimaa.

Astus sõjaväest vabanenult ja ülikooli lõpetanult aktiivsesse poliitikasse, põllumeeste kogude ridadele, töötades paralleelselt vandeadvokaadina. Majandas Laura mõisa südames oma autasutalu. Oli mitme Riigikogu liige ja 1927/28 J. Tõnissoni valitsuses kaubandus-tööstusminister.

Saksa okupatsiooni lõpupäevil, kui peaminister presidendil ülesannetes kujundus O. Tiet peaministriks olles valitsuse, kutsuti J. Holberg kaitseministriks. Valimiskogu poolt Augustodoris presidendil ülesannetes valitud A. Maurer kutsus Holbergi peaministriks ja pärast Maureri surma asus ta E. V. presidendil ülesannetes.

Lahkunu kuulus korp. Sakala vendluse.

Dr. H. Mäe

Austrias, Grazi linnas suri 10. aprillil Saksa okupatsioonigaegne Eesti Omavalitsuse juht dr. dr. Hjalmar Mäe 77-aastasena.

Lahkunu pärines Virumaalt, tegi abiturienti Eestis ja lõpetas Austrias Grazi ülikooli ning saavutas kaks doktori kraadi, teise nimelt riigiteaduste alal. Tegutses Eestis gümnaasiumi õpetajana.

Ta ühines vabadussõjalaste liikumisega ja istus mõne aasta kinni, seoses 8. detsembril mässukatse kavaga. Põgenes vene okupatsiooni eest 1941. a.

Ümberasumise korras Saksamaale ja tuli samal aastal saksa vägedega Eestisse tagasi, olles Berliinist nimetatud Eesti Omavalitsuse juhiks (Der I Landesdirektor“). Selles õnnetus positsioonis ei kogunud ta endale sümpaatiid, kuigi normaalsetes oludes oluks see andekas mees hoopis paremini hinnatud. Dr. Mäe julgust ei saa aga alahinnata: rahvusvahelise õiguse vastasele kuulutas ta välja mobilisatsiooni ja pärast Saksamaa kapitulatsiooni liiks ta vabatahtlikult ameeriklaste juurde sõjavangl, väites: „Need mehed, keda nüüd sõjavangidena vintsuutatakse, on minu poolt sellele olukorda asetatud, kui mobiliseeritud“.

Vabanenult sõjavangist asus ta Austriasse ja pääses kõrge ametnikuna riigiteenistusse, kui valitsusnõunik. Oma aja paguluses pühendas ta bolshevismvastasele võitlusele, pidades hulganisti selguskõnesid, nii Saksamaal, kui ka Austrias ning koostas kommunistivastaseid brošüüre. Temalt pärineb ka Saksa Liiduvallitsuse poolt Liidukohtule esitatud süüdistusakt kommunistliku partei keelustamiseks. Temalt valmis ka käsikirja ajaloolisele teosele Venemaa isevalitsustajate ja nende veristest roimadeist: Ivan Hirms, Peeter I ja Lenin. Stalinist käsitlusest ta kui Leninil parimat õppipoissi. Kuulduste järele pidi see raamat olema juba trükkis.

Olgu veel mainitud, et dr. Mäe distantseerus paguluses nn. vapside piirgruppidest, kes päevad oma ülesandeks paguluses valimatute abinõudega Eesti iseseisvusaega ja selleaegseid juhtivaid inimesi igati halvustada ja naeruvääristada.

Syndey EVÜ valis

Eesti Võitlejate Ühing NSW-s aasta peakoosolek peeti Sydneys Eesti Majas 12. veebr. k. a. Koosolekut juhatas ksv. W. Härmitis, protokolliis ksv. U. Masing. Aasta 1978 esimeheks valiti ksv. M. Villig. Uus juhatus kujunes pärast ametite jagamist järgmiseks: I abiesimees ksv. P. Ernits, II abiesimees ksv. B. Kalamäe, sekretär ksv. U. Masing, laekur ksv. H. Hansen, varahoidja ksv. J. Raid ja sidemees ksv. V. Plaks. Kandidaatideks jäid ksv-d E. Joakit ja E. A. Kanga. Revisjoni komisjoni valiti ksv-d E. Nigel, W. Härmitis ja V. Saldre. Ühinguol on osakonnad kohapealsete esindajatega Thirimeres, Newcastle, Wollongongis ja Canberras. Liikmeid on ühinguil 154.

Varises manalasse laskuramaalimeister ja kaashusaar

Harald Kivioja

sünd. 07. 07. 1908. a. Kasaritsas, Eestis
surn. 07. 03. 1978. a. Borasi linnas, Rootsis

Sa elad meie südamesse edasi!

Kõigi husaaride nimel
Nimekaim Harald

Kaasvõitleja

Johannes Kesküll

* 19. 06. 1892
† 08. 01. 1978

Mälestab
Vigastatud Eesti
Sõjameeste Ühingu

Lahkus meie armas viistlane

usuteadlane

Ilmar Ainsaar

* 12. VIII. 1919 Tallinnas
† 15. I. 1978 Melbourne, Austraalias

Mälestab sügavas leinas
KORPORATSIION SAKALA

Lahkus armas kaasvõitleja, K. E. V. U. revisjonikomisjoni liige ja end. juhatusse liige

kapten K. S. dipl.

Rudolf Treial

Mälestavad leinas

Kanada Eesti Vaitlejate Ühingu Liit
Toronto Eesti Vaitlejate Ühing

Johan Holberg

VR II/3

Tubli sõjamees, kapten Vabadussõjas, viimase Eesti pinnal kujundatud Eesti Vabariigi Vallitsuse Sõjamineister
Lahkus igaveseks

Tema mälestust austab
Eesti Ohvitseride Keskkogu USA-s

Lahkus meie armas auvilistlane

õigusteadlane

Johan Holberg

VR II/3

* 20. II. 1893 Pärnumaal, Saugas
† 10. IV. 1978 Chicagos, USA-s

Mälestab sügavas leinas

KORPORATSIION SAKALA

Igaveseks lahkus meie armas viistlane
dipl. chem.

Karl Varik

VR II/3

* 11. V. 1896 Rannus, Tartumaal
† 3. III. 1978 Syracuse, N. Y.

Mälestab sügavas leinas

KORPORATSIION VIRONIA

Lahkus meie armas viistlane
kolonelloinint med.

dr. Oskar Palu

VR I/3 ja II/3

* 12. VII. 1894 Eestis
† 2. II. 1978 Tallinnas

Mälestab sügavas leinas

KORPORATSIION SAKALA

Igaveseks lahkus New Yorgi E. Ohvitseridekogu liige
kapten

Rudolf Taling

Eesti Vabariigi Sõjakooli 1924. a. lennust

* 20. mail 1901 Tartus
† 14. veebruaril 1978 New Yorgis

Mälestavad

New Yorgi Eesti Ohvitseride Kogu
Eesti Ohvitseride Keskkogu Ameerikas

Lahkus meie armas viistlane

õigusteadlane

Alfred Kiusalas

* 9. III. 1903 Karksi-Nuias
† 25. III. 1978 Tallinnas

Mälestab sügavas leinas

KORPORATSIION SAKALA

Igaveseks lahkus minu armas onu

Harri Ennus

* 19. 03. 1913 Tartus
† 06. 03. 1978 Göteborgis

Mälestab leinas
JAAN MARTNA

„VOITLEJA“ AASTATELIMISHINNAD
AUSTRALIA: \$ 12,— INGLISMAA: £ 5,—
KANADA: \$ 14,— ROOTSI: Kr. 70,— SAKSA-
MAA: DM 30,— USA: \$ 16,—
Nimetamata maades vastavalt saks. hinnale.

VOITLEJA

„VOITLEJA“ KUULUTUSHINNAD
Otsimiskulutused: AUSTRALIA \$ 1,50; INGLISMAA
£ 0,70; KANADA ja USA \$ 2,— ROOTSI Kr. 10,—
SAKSAMAA DM 5,— Sürmaksulutused DM 0,40 mm
ja ärikulutused DM 0,50 mm.

KAS TUNNETE? KAS MÄLETAD?
Juuresoleval pildil on kolonel Tuuling 1944 aasta kevadel Narva rindel. Kas suudab keegi äratunda tema saatjaid ja kes teab midagi nende saatlusest?

Vanema põlvkonna toetus Noorte Aastale

Ameerika Ühendriikide eesti rahvusorganisatsioonide kongressil, mis toimus möödunud hilissügisel Lake-woodi eestlaste keskkuses, võeti vastu rida seitsmekohi eesti noorte ja nende tegevuse toetamiseks. Kongress otsustas üldiselt, et eestlaskond toetab noorte tööd ülemaailmses Noorte Aasta teostamisel. Järgnevalt võeti vastu resolutsioonid noorsooga seotud alade ning aktsioonide kohta:

Ergutada, suunata ja praktilisel kaasabi kõigi võimaluste edendamata eesti noortel eesti keele õppimist kõnes, kirjas ja lugemiseoskuses: kasutada

raamatukuid ja suurte pühade hooaega noortele eesti raamatute kinkimiseks ergutuspreemiana ja auhindade-na koos vastava sissekirjutusega.

Kongress andis erilise tunnustuse isikutele, kes tegelevad noortetöö alal, nagu eesti kooliõpetajad, skaudid ja gaidijuhid, rahvatantsuõpetajad, sportijuhid ja noorteringide juhid, kes tegelevad eesti noorte koondamisega, tegevusarandamisega ja õpetamisega rahvuslikel tegevusaladel, et neid kasvatada eesti üle ning tegevuse edasikandjateks.

„Olin Stalini sekretäriks“

Stalini lähimatest kaastöölised pole palju neid, kellel on olnud õnne üle elada „puhastused“ ja seeläbi pääseda Läände, kus nüüd saavad rahus avaldada oma mälestusi maailma veeajalooajate diktaatori üle. Üks sellistest on kahtlusetu Ukraina päritolu Boris Baschanow, kes oli aastaid pärast oktoobrirevolutsiooni nii poliitbüroo kui ka Stalini isiklikuks sekretäriks. Nüüd on selle mehe sulest ilmunud raamat „Ich war Stalins Sekretär“ (Verlag Ulstein, Frankfurt/M.).

Baschanow omas oskuse efektsesti end valmistada koosolekuid ja nõupidamisi ning seeläbi koostada nende üle napisõnaliselt protokolle, mis Stalinile meeldisid ja mida viimane oli võimeline lugema. Sama Baschanow oli suuteline ka korraldama ja registreerima süstemaatilist kohalike parteilganite aruandeid, et nende kaudu valitseda kogu punast imperiumit. Meie omades ühes suure hulga suuhasega võitleid autorist ajajooksul Stalinile ideoloogiliseks kirjanduseks.

Baschanow tõukati asus aastaid punadiktatori kõrvalruumis ja tema oli üks neist, kes tohtisid etteantamata Stalinil palme ette ilmutada. Iseenesest mõistatavalt kulgisid Baschanow käest läbi kõik tähtsamad dokumendid. Perioodil 1923/28 võis ta üksikastadendi järele järele olla tunnistatavalt halastamatule võitlusele, mis leidis aset Lenini pärandustombu ümber.

Laiast laastest ei esita Baschanowil raamat üldiselt ega paljast midagi sensatsioonilist, mida varem poleks teatud, kuid siiski üks ja teine plasi paku teatavat huvi. Stalini toorse, järele, kavaluse ja küllaltisvase kaudu on võimalik tajuda, kuidas Eesti toimus punase imperiumi ülesehitus. Lõpeti Stalini nime ümber läbi ega peamiselt partei kisakiri „Pravda“.

Praktiliselt haaras Stalin kogu võimu sellega, et ta mängis erinevat parteifunktsioonid teineteise vastu välja. Selle kaudu sai ta nii partei hierarhias kui ka poliitbüroos „enamuse“ omale selgitada.

Võimuvõitluse algusest peale plaanitas Stalin, et pärast lavastatud oma vahelisi hõõrumisi, tulevad kõrvaldada kõik võistlajad lavalt. Ta lasi neid lihtsalt teineldada „sotsialistliku ideoloogia kurjast tarvitajateks“. Stalin küüdi monoteeriti juba varakult salajas kuuldeaparaate partitellipiduse laua- jaegastore ja Kremli telefonikesk- laua, mille kaudu oli võimalik täpselt kuulata ja kontrollida, mida partei-koolegid ning valitsuse liikmed omavahel arutasid.

Näid teadmisi kasutas Stalin hiljem viimase võimaluseni. Ta teadis ja tundis kõiki Kremli intriige juba ees ja

sellega oli temal alati võimalik nende õigeaegne kõrvaldamine. Vaeses mõnitoordis said aga tasuks õige kiirelt kuulalasu kui „spioonid“.

Kommunistlik arusaamine valimis- test kajastub selgesti Stalini jutua- nimist Zinovjev'i (õige nimega Hirsch Apfelbaum) ja Kameneviga (õige ni- mega Leo Rosenfeld), kusjuures vi- mane kõhklevalt küsivad, et kuidas oleks võimalik saada ennustusi partei- Stalini vastand: „See pole oluline, kes hääletab ja kuidas hääletatakse, olu- line on see, kes hääli loeb ja kuidas seda tehakse.“

Zinovjev oli vahepeal opositsioonis Trotskiga (end nimi Leo Bronstein) ja sellega liidus Staliniaga, kuid see ei päästnud teda mõni aasta hiljem hukka- misest. Enne vahistamist suurprotses- si jaoks, kus teda surma mõisteti, küsis ta Stalinilt, et kas seltsimees Stalin ka teab, mis tähendab sõna tänuilikkus. Stalin võtnud piibu süü ja vastanud: „Muidugi! Kuid see on üks koerte hau- aus.“ Kui keegi kinnisel hääletuse jul- ges läbi kirjutada Stalini nime ja selle asemel kirjutada kedagi teist, siis selliste isikute paljastamiseks palkas punane diktaator grafoloogid, kes pidi kindlaks tegema, kes oli olnud reetur. Sobival momendil, kas või kümme aastat hiljem, sai kurjategija oma ka- ristuse. Stalin ei unustanud kunagi oma vastaseid.

Baschanowil õnnestus põgeneda puna- sest paradiisist, kuna ta omas Stalini usalduse. Ta põgenes esialgu Iraani, kus teda oleski tagasi saadetud N. Venes- se. Baschanowil õnnestus aga palja- stada, et üks shahhi ministristest oli Stalini agent, seetõttu halastati temale ja ta võis põgenikuolu jätkata vabas maailmas. Hiljem tuli ta India kaudu Euroopasse, kus ta asjasta püüdis, ühi- self mõne teise venelasega, avada eu- rooplaeste silmi Stalini suhtes. Talve- sõja ajal pakkus ta isegi oma abi marssal Mannerheimile, kuid see sõda lõpetades enne, kui ta suutis näidata sõ- jalandril oma antikommunistlikku hoiakut.

Hiljem elas Baschanow Pariisis, kust teda kuni tuntud antikommunisti kut- suti enne Saksa-Vene sõja puhkemist Berliini. Seal tehti temale etpanek asuda juhtima kommunisti vastast lii- kumist Venemaal. Baschanow keeldus, kuid soovitas Alfred Rosenbergile sõda pidada süsteemi ja mitte vene rahva vastu. Hitler ei tahtnud aga sellest plaanist midagi kuulda.

Baschanow ei kahle, et kommunism on ohuks kogu inimkonnale ja ta on kohkunud kui vihe on Lääs õppinud ebanimlikel venelaste eksperimenti- dest. Kõiges selles peab ta süüdlaseks

Laste- ja noortetöö Eesti kirikutes keelatud

Frankfurti üleregioonaalne ajaleht FAZ avaldas P. J. Wintersi sulest pikema kolmeveerulise kirjutuse Eesti praegusese usulise peakirja oli „Vagade va- naemade kirikud“ ja alpeelkirjadega „Luterlased Eestis ja Lätis“ ning „Laste- ja noortetöö kirikutes on keelatud“. Jättes kõrvalde kirjutuse need osad, mis käsitlevad sotsialist- aialoolist osa Eestis ja Lätis luterlike kirikutest, samuti ka üksikajad Lätist, avaldame lõakauselises korras vast andmed, mis puudutavad Eesti, tuues võrdluseks vaid mõningaid andmeid Lätist. Kirjutuse autor Winters, kes rõõmustab, et ta sai Eestis ja Lätis kirikuteg- lastega jutleda saks keeles, on ilmsel üks noist, kes hiljuti sooritas reisi Baltikumi ja sai kirikuinimestega jutleda—tõlgita.

Lühikest ajajärku, aastast 1918 kuni 1940, mil Eestis ja Lätis olid iseseis- v, nimetab sovjetli võim kui „kodanlik- fashistlikku vahemängu“. Rahvaste te- rades on unustuse järele need sise- võitlused, mis toimusid Eesti ja Lätis luterlaste ja saksa omade vahel, samuti ka võitlused luterlaste ja ortodokside vahel. Unustatud pole aga see hida ja viltsus, mis tabas neid rahvald vene okupatsiooni ja eriti Stalini aja- stul; ka pole unustatud deportatsio- nid Siberisse ja massigeenimised Läände.

Vanamata kibedale minevikuks, va- tamata survel, elasid kirikud selle aja üle ja nüüd töötavad luterlased, orto- doksid, katoliiklased ja baptistid koos,

ökumeenilises sallivuses. Oeldakse, et „oleme ja kõik samas paadis“, vaata- mata sellele, et ortodoksid omavad võl- mude juures teatud eeliseid. Nõukogude riiki käsitleb Eesti ja Lätis luterlike kirikuid nende rahvaste „iseäras- tena“ ja sekidena.

Eestis on tänapäeval ümmarguselt 1,4 miljonit elaniku, nendest kolm- veerand eestlasi. Teised on venelased, ukrainlased ja teised nõukogude rah- vaste liikmed. Kiriklikkude andmete järgi on Eestis 25000 luterlast (Tol- metuse märg: loetakse ainult täiskas- vanud alates 18 eluaastaga), 50 000 ortodoksi ja ümmarguselt 900 baptisti. Lätis, kus 2,5 miljonit elaniku, nend- dest vähem kui 70 protsenti lätlast, on

luterlikul kirikul 400 000 liiget.

Need, kes kirikuid külastavad, on enamikus vanemad inimesed. „Meie olemus vagade vanemade kirik“, ütles üks vanem naine.

Laste ja noorte alla 18 eluaasta õpe- tamine usklikul alal on kirikutes kee- latud. Laste kasvatustööd onkopol on võl- mulevaja aetistliku rezhimil õigus. Valve selle üle on range. Endastmõi- stetavalt ei tohi kirikutest olla pööbli- tunde noortele ja samuti on keelatud leerilõpilaste õpetamine. See on vana- emade asi.

Kirikute tegevus on piiratud nende võimalustega, mida ka uus põhisõude nimetab „religioosse kultuse tegevu- seks“ ja tegevus väljaspool, niitlenda „maailma“, on keelatud.

Muidugi leiaevast eest lasteristimised ja kiriklikul laulatused ja isegi leri- laste õnnistamine on lubatud. Viima- seid esinevad Baltikumis aga harva ja ka ainult siis, kui leeritatakse on vähe- malt 18. a. vana. Kes tahab ennast lasta leeritada, peab mõni kuu enne seda ennast registreerima ja ta võib jumalateenistust külastada ning peab tundma kümme käsku. Ka siin on nn. vanemade eelkoor vajalik.

„Nüüd tuleb rohkem noori leerii- õnnistusele“, ütles üks Baltikumi juht- lik kirikumees.

Eesti kirikuvalitsuse andmetel on veerand miljonist koguduste liikmetest 80 000 aktiivset kristlast. Eestis on 140 luterlikku kogudust, millised teenib 80 õpetajat, nende hulgas mõned naise- ja 40 vohikjutlustajat. Õpetajate puudus on suur ja õpetajad vananemas.

Eesti luterliku konsistooriumi juures on hetkel 25 usuteadust õppijat.

Kõik kirikud N. Liidus — muidugi ka Baltikumis — ei saa kasugilt toetust ja on liikmete liikmerahadest ja kin- kidest ärrapruvad. Riik annab kogu- dusele ilma rendita vaid selle ma- gadele 18 a. vanad, kes on ehitatud. Kirii- lapsi, millele kirik on ehitatud, on kogu- duse arstid. Kui mõni kirikuhoone on muinsuskaitse all, siis renoveerib riik vahetevahel vaid selle fassadi.

Sõdurite suveniirid

Iga Saksa Liiduvaariligi sõdur saab kasarmuses tules riigi poolt 170 varus- tuseet. Sõjaväest lahkumisel aastal 1977 anti varalatu tagasi 12 miljoni marga väärtuses vähem esemeid, kui neid oli vastuvõetud. Vabandus: „Ma- noõvits kodumaal lüüdnud.“ Täpsed uril- mised ja juardlused läheksid rohkem maksma, kui esemete väärtus.

Ja mida võtsid siis sõdurid suveni- ridena eraldi kaasa? Siin viijke loe- telt: 91 682 paari halle nahkkindaid, 69 561 väli-sõõgelist (nuga, kahvel, lusikas), 44 330 olivohivest lootsik- müsi, 15 835 väljajäki, 14 655 siitrii- buist 68 a. vanad, 10 618 sulgedega maga- miskotti, 5 609 teraskivuti jne.

Üleval: Kuradiväljaaja katoliiku preester Renz. A all: surnukspinaud langõetõne üliõpilane Anneliese Michel.

Saksamaal, Schweinfurtis, toimus protsess kuradiväljaajate vastu: katoli- ku preestril Wilhelm Renz ja Ernst Al- koos ühe noore naisüliõpilase vanema- mees — Josef ja Anna Michel — sei- sid kohtu ees, kuna nende poolt ühisel nõul sooritatud kuradiväljaajamise aktsioonid lõppesid üliõpilase Anneliese Micheli surmaga: tüdruk oli küsu- tatud surmani ja arste abiks ei nätsu- tud. Kuradiväljaajamist nimetatakse teaduslikult eksortsism ja see pärinab keskajast.

Kuna nimetatud üliõpilane oli lange- tõbine ja tema vaimne seisund labiilne, siis uskusid nii vanemad kui ka pre- strid, et tegu võib olla ainult kuradi tempudega. Seda arvamist jagas ka Würzburgi piiskop Stangl ja andis loa jumalasõnaga kuradi väljaajamiseks tüdralase ihust, sest Anneliese olevat „kurjast vaimust vallatud“, saksa kee- les „besessen“.

Mida rohkem aga preestrid tüdruku vanemate kaasabil piiblisalimidega ja kristlike võimusednaga oma ohvrit piinasiid, seda tugevamini ja valimimist haige tüdruk neid äärmis. Preestri- arvates olid kõik need sõnad saatnalt, kes istus tüdruku ihu ja hinges. Mida

Lääne pressi, TV'd ja raadiot, et neep pole seletanud tõde laialela massidele. Tal, võib olla, on õigus, kuid kas Lääs ei peaks omakord küsima, kui palju kõigist nendest ebanimlikest stü- dendest langeb venelase õigdale.

JA

Lõpuks...

Naljad, mida ei oskaks välja mõelda

Brezhnev Montparnasse'ilt
PAIRE DES PEUPLES

sealt mõeldajale alla jalgeld karrika- tuure Leonid Iljits Brezhnevist. Siin- juures üks noist.

„Motoroller „Vjatka“ müüa kümne kanaga ja ühe kukega.“
(Kuulutus Tšheremehovo linnas.)

„Müüa poolmaja. Siseneda põhja- poolsest sissekäigult kõiki mugavuste- ga.“
(Kuulutus Bataiski linnas.)

„Kuna oli juba hilja ja kodutee pikk, siis läksin kinnistamajja ja vii- bisin seal kuni kell 8-ni. Tunnistati süü üles.“
(Käitisele antud seletusest Kolonna linnas.)

„Igal kesknädalal toimub spetsiaals- tede operatiivne nõupidamine ja palu- takse sel nädalapäeval töid mitte pla- neerida.“
(Teadaane sovhoosis, Ivanovski ob- lastis.)

„Täna on kolhoosil „Nelikümmend aastat Oktoobrist“ kolm ja pool tuhat suurlooma, nende hulgas 1250 lehma, 4000 siga, 65 traktorit, 20 kombinatit ja 22 autot.“
(Ajalehest „Tjumenskaja pravda“).

„Ärge laske gaasiseadeldeliste juurde alaealisi lapsi ja ebakaines olekus isi- kuid, kes pole selleks saanud instruk- tsioone.“
(Kanski trusti juhts töötajalle).

„Müüa noor kits, kes alles hiljuti tutvus kolhoosiga.“
(Kuulutus Pavlovski linnas.)